

INNSYN

2/2011

Tidsskrift for misjonsstrategisk
informasjon og debatt

Utgitt av Fjellhaug Internasjonale Høgskole
Sinsenveien 15, N-0572 Oslo
Tlf 23 23 24 00. Telefaks 23 23 24 10
Bankgiro: 8220.02.90549

Redaktør: Arne Redse
Redaksjonsråd: Janne Mjøhus, Kjell Jaren og Hans Aage Gravaas
Sekretær: Ingar T. Hauge

Innhold

Arne Redse   Redaksjonelt   2

Del 1: IRIS-undersøkelsen – og misjonenes reaksjoner og tiltak

IRIS   Sammen draget i rapport 2009/2010,
Oppvekst og skolegang i utlandet   4

NMS og NLM   Oppvekst og skolegang i utlandet –
En uttalelse fra de to organisasjonene   15

Kari Margrethe Solvang   Om konkret oppfølging av undersøkelsen   26

NORUT   NORUT – en kort presentasjon   33

Del 2: Refleksjoner over funnene i undersøkelsen

Unndis Bergås   Misjonsorganisasjonane og borna – med blick på
fortid og framtid   35

Kjetil Aano   Kan vi framleis snakke om kallet?   46

Egil Grandhagen   Respons til Kjetil Aano   57

Del 3: Bokanmeldelser

Ingrid Eskilt   Ny lærebok i misjonsvitenskap   58

Arne Redse   Misjons- og kyrkjehistoria i Asia   61

Redaksjonelt

Temaet for dette nummeret av *Innsyn* er ei spørjeundersøking NMS og NLM gjennomførde i 2009 vedrørande norske misjonærbarn sin oppvekst i utlandet. Undersøkinga la vekt på skulegangen deira ved skular som var drivne av dei to misjonane. Vidare ser vi på dei tiltaka ein sette i gong som ein følge av innsiktene undersøkinga avdekte.

Misjonane engasjerte International Research Institute of Stavanger (IRIS) til å gjennomføre spørjeundersøking. Målgruppa for prosjektet var alle som var skulebarn medan foreldra tenestegjorde i utlandet for NMS og NLM, og i tillegg alle barn frå andre samanhengar som har gått på ein av dei norske skulane som NMS og NLM har hatt ansvaret for i utlandet. Førespurnad om å delta i prosjektet gjekk ut til alle over 18 år innan desse to kategoriane. Dei to misjonane oppnemnde ei referansegruppe som bistod IRIS i planlegginga og gjennomføringa av undersøkinga.

Spesielt dei siste tiåra har ei rekkje tidlegare misjonærbarn teke til orde for å få dele erfaringane sine med leiarane i dei aktuelle misjonane. Nokre har teke kontakt med misjonane, og nokre av desse har opplevd å bli godt mottekne. Andre har opplevd å bli møtt med heller lita interesse for det som har lege dei på hjarte. Enkelte har opplevd at forteljingane deira er blitt bagatelliserte, overhøyrd og dyssa ned. Mangel på profesjonell handsaming av sakene til fleire av dei som har våga å ta kontakt, kan ha fråteke mange høvet til å få ei god bearbeiding av vanskelege erfaringar frå oppveksten.

Organisasjonane stod på si side i fare for å neglisjere verdifull kunnskap om korleis tilhøva faktisk var. Dei kunne vike unna ansvaret for det som viste seg å vere dårlege ordningar for mange barn og familiane deira. Ein innsåg så at her hadde ein å gjere med eit problem som måtte gripast tak i med ei omfattande undersøking.

Misjonsorganisasjonane ønskte derfor ei brei kartlegging av vilkåra for desse barna sin oppvekst. Ein ønskte også å belyse korleis det har vore å ha ein slik oppvekst, kva for konsekvensar den har fått for den enkelte seinare i livet.

Alle partar er merksame på at erfaringane har vore svært forskjellige. Det har derfor vore viktig for misjonane at heile spekteret av erfaringar fekk kome til uttrykk. Alle sine forteljingar var like viktige og relevante. Organisasjonane har vore interesserte i å få teikna eit så nyansert bilde som mogeleg av oppvekstvilkåra til desse barna.

Misjonane måtte erkjenne at dei hadde forvalta ordningar som ikkje har ivareteke behova til barna på ein god nok måte. Dette har misjonane no teke eit oppgjør med gjennom IRIS-undersøkinga og oppfølginga av denne.

I første delen av dette nummeret presenterer vi først eit samandrag av IRIS-rapporten. Deretter inkluderer vi ein uttale som generalsekretærene i dei to organisasjonane publiserte samstundes med at resultata frå IRIS-undersøkinga vart offentleggjorde – i desember 2009. Kari Margrethe Solvang, som no er personalleiar i NLM, gjev oss så eit oversyn over dei tiltaka som innsiktene frå IRIS-rapporten resulterte i. Siste artikkelen i første delen er ein presentasjon av NORUT ein organisasjon for nordmenn med utenlandsoppvekst. NORUT vil gi hjelp til nettopp slike problem som IRIS-undersøkinga avdekte.

Andre delen dreier seg om refleksjonar over innsiktene frå undersøkinga. I den første artikkelen lar Unndis Bergås oss få del i refleksjonar ho har gjort seg etter arbeidet med IRIS-undersøkinga. Korleis nyttiggjer vi oss erfaringane vi har hausta? Bergås – tidlegare misjonær på Taiwan og no psykolog ved Bergen Diakonissehjem, Senter for livsmestring – var med i med referansegruppa som bistod IRIS. På 25. mai 2011 vart det arrangert eit seminar på FiH i samarbeid med NLM-utland der temaet var misjonærkallet vurdert på bakgrunn av problema knytt til oppvekst og skulegong i utlandet. Vi har fått lov til å trykke foredraget Kjetil Aano helt på dette seminaret, og ein respons til dette foredraget, av Egil Grandhagen.

I tredje delen omtalar vi to nye lærebøker innan misjonsfaget, skrivne av to av lærarane i misjonsfag ved FiH.

Eg ber om orsaking for at dette nummeret av *Innsyn* – som altså er nummerert som nr. 2/ 2011 – kjem altfor seint ut. Det er fleire grunnar til det. Nr. 1/ 2012 skal vi prøve å få ut til sommaren.

Arne Redse

Del 1: IRIS-undersøkelsen – og misjonenes reaksjoner og tiltak

Sammendraget i IRIS-rapport 2009/2010: Oppvekst og skolegang i utlandet

*Spørreundersøkelse om oppvekst i utlandet,
med vekt på skolegang i regi av Det Norske Misjonsselskap (NMS) og Norsk
Luthersk Misjonssamband (NLM)*

Det Norske Misjonsselskap og Norsk Luthersk Misjonssamband har gitt IRIS i oppdrag å gjennomføre en spørreundersøkelse i forhold til alle som var skolebarn mens foreldrene tjenestegjorde i utlandet for NMS eller NLM, samt alle barn fra andre sammenhenger som har gått på en av de norske skolene NMS eller NLM har vært ansvarlige for. Misjonsorganisasjonene ønsket en bred kartlegging av oppvekstvilkårene for barna som vokste opp i utlandet. Målet var å få belyst hvordan det å ha en slik oppvekst og hvilke konsekvenser det kan ha fått for den enkelte.

Tema i undersøkelsen er knyttet til

- opplevelser i barndommen,
- flytteprosesser og «hjemkomsten» og
- livssituasjonene i dag.

I undersøkelsen legges særlig vekt på forhold som

- atskillelsen fra foreldre eller foresatte,
- positive eller negative erfaringer på skole/internat,
- forholdet mellom barn som bodde hjemme og barn som bodde på internat,
- erfaringer med å komme til «hjemlandet» og
- opplevde konsekvenser av oppholdet i utlandet for livssituasjonen i dag.

I alt har 2483 personer mottatt skjema. Av disse har per 25.05.09 1481 personer svart. Dette gir en svarprosent på 60. Av de som har svart er 56 %

kvinner og 44 % menn. Gjennomsnittsalderen på respondentene er 39 år med en spredning fra 18 til 97 år.

Skoletiden

Erfaringer fra skoletiden, alle elever

Den største andelen respondenter har gått på skole i Etiopia (24 %) med Madagaskar på andre plass (21 %). Deretter følger Kenya, Japan og Kamerun (mellom 10 og 15 %).

Respondentene kunne gå på flere skoletyper, men 90 % gikk kortere eller lengre tid på en norsk skole (DNS).

Erfaringer fra skoletiden ble undersøkt ved at respondentene skulle ta stilling til en rekke utsagn om hvordan de opplevde skoletiden. Svarene viser at et lite flertall av respondentene er **uenig** i at de hadde god kontakt med lokalbefolkningen og hadde gode muligheter til å lære det lokale språket. Andelen som er **enige** i de samme utsagnene er noe mindre, (forskjellen er under 10 prosentenheter). Forskjellene er tydeligere når det gjelder utsagn om at skolen la godt til rette for kontakt med lokalt miljø. En andel på 65 % er uenig i dette, og 22 % er enige. De andre svarer «verken eller». Selv om den enkelte elev hadde god kontakt med befolkningen, betyr det altså ikke nødvendigvis at skolen la forholdene godt til rette for slik kontakt.

Erfaringer fra skoletiden som er undersøkt med disse utsagnene er altså delte. Et lite flertall melder om mindre gode erfaringer mens andre har gode erfaringer når det gjelder kontakt med lokalt miljø.

Andre svarmønstre viser at elevene opplevde godt sosialt fellesskap på skolene og deltok på aktiviteter skolen arrangerte.

Erfaringer fra opphold på internat

En sentral del av undersøkelsen handler om tiden på internat. En andel på 34 % oppgir at de bodde på internat hele skoletiden, mens 25 % vekslet mellom å bo på internat og å bo hjemme. Opplysninger om tiden på internat omfatter dermed nær 60 % av respondentene. Botiden på internat var om lag fire år i gjennomsnitt med en variasjon på mellom ett år og opp til 13 år.

Respondentenes opplevelser fra tiden på internat er viktig, fordi den berører endringer i relasjoner mellom barn og foreldre som oppstår ved lengre atskillelse fra foreldrene.

Tilknytningsteorien (Bowlby 1986, 1987) har gitt oss en større forståelse av tilknytningsforholdene mellom små barn og nære omsorgspersoner. Bowlby

var også opptatt av hvordan barna opplevde og reagerte på kortere eller lengre atskillelser fra sine omsorgspersoner. Han beskriver atskillelsen som en sorgprosess med tre faser: protest, fortvilelse og til slutt en emosjonell likegyldighet, noe han tolket som en selvbeskyttende strategi. Ved oppstart på internatskole må en regne med at de grunnleggende tilknytningsforholdene til foreldrene var etablert, selv om de kunne representere ulik grad av trygghet. Fra forskningen vet en imidlertid at ulike forhold kan gjøre det lettere å tåle atskillelsen fra foreldre og minke de emosjonelle påkjenningene. For internatelevne ville det bety god forberedelse på å flytte til internatet, gode relasjoner til andre voksne på internatet, besøk av og kontakt med foreldre via brev etc., kontakt med søsken og venner og det å ha med bilder av familien, kosedyr eller andre eiendeler som symboliserte kontakten med foreldrene og det kjente og trygge der hjemme (se også Lande & Lande 2003).

Beskrivelsen av tiden på internat omfatter flere tema:

- Forberedelser og reaksjoner på å bo på internat
- Opplevelse av savn mens respondenten bodde på internat
- Opplevelse av trøst og støtte på internatet
- Om kontakt med foreldre i tiden på internat

Forberedelser på å bo på internat

Respondentene fikk spørsmål om de var godt forberedt på å bo på internat. Et flertall på 43 % mente at de ikke var godt foreberedt, mens 39 % bekreftet at de var godt forberedt. Nærmere 60 % hadde besøkt internatet før de flyttet dit. Det er alderforskjeller i svarene. Respondenter under 40 år var bedre forberedt enn de over 40 år, når det gjelder andel som sier seg enig at de var godt foreberedt på å flytte til internat. På spørsmål om de gledet eller gruet seg til å bo på internat, svarte om lag en fjerdedel av respondentene at de gledet seg, mens noe over en femtedel svarte at de gruet seg. Drøyt 40 % var mer usikre i sine svar.

Når det gjelder reaksjoner knyttet til det å bo på internat, viser at et flertall torde vise negative reaksjoner overfor foreldrene, men for et mindretall på mellom 20 og 30 %, var det vanskelig å gi uttrykk for følelsene. Et mønster i svarene for dem som opplevde at de måtte skjule følelsene gikk på flere forhold. De torde ikke fortelle foreldrene at de ikke trivdes og de fikk skyldfølelse hvis de protesterte mot å bo på internat. De opplevde også at de prøvde å skjule sorg i forbindelse med avskjeder og at det ble tyngre og tyngre å ta avskjed dess lenger de bodde på internat. Barn som i stor grad opplevde

at de måtte skjule sine følelser, har i større grad enn andre søkt hjelp for psykiske plager i voksen alder og i større grad fått redusert sin arbeidsevne.

Forberedelser på å bo på internat hadde stor betydning for barnas reaksjoner. Dess bedre forberedelsene var, dess mindre svarte respondentene at de skjulte sine følelser. Sammenheng (korrelasjon) mellom alder og tendens til å måtte skjule følelser, viser at eldre i større grad enn yngre opplevde at de måtte skjule følelsene. Ser vi både på grad av forberedelser og alder, viser en statistisk regresjonsanalyse at begge forholdene styrker tendensen til å skjule følelser: dess mindre grad av forberedelser og jo eldre respondentene er, jo sterkere er tendensen til å skjule følelser over å måtte bo på internat. Når det gjelder spørsmålene om å skjule følelser, er det en betydelig andel (mellom 15 og 20 %) som svarer «både og». Det vil si at mange hadde blandede reaksjoner på å måtte bo på internat.

Opplevelse av savn mens respondentene bodde på internat

I hvilken grad barna opplevde savn ved å bo på internat er undersøkt med ulike utsagn. En hovedtendens i materialet når det gjelder reaksjoner knyttet til savn, er at flertallet av respondenter svarte at de *ikke* opplevde dette i sterk grad (følt sinne og bitterhet, følt at misjonen tok foreldrene fra dem når de bodde hjemmefra, at Gud hadde sviktet fordi de måtte bo på internat og at de lengtet hjem). Analyser viser likevel at en andel på rundt 25 % er systematisk *enige* i de samme utsagnene. Et stort mindretall (rundt 25 %) har altså reagert sterkt negativt på oppholdet på internat og på atskillelsen fra foreldrene. Dette reaksjonsmønsteret slår sterkt ut i analysene og er et forhold misjonsorganisasjonene må være spesielt oppmerksomme på. Sammenhengene med andre spørsmål viser at dess flere år respondentene har bodd på internat dess sterkere er opplevelsen av sinne, bitterhet og svik.

Mange respondenter er enig i de mer positive forholdene som det å oppleve mye moro på internatet (86 %), få mange gode venner (82 %) og kunne ha kontakt med søsken (71 %), selv om de var borte fra foreldrene og hjemmet.

Opplevelse av trøst og støtte på internatet

Opplevelsen av trøst og støtte er viktig for barn. Spørsmålet er i hvilken grad barna opplevde dette på internatet og om den trøst og støtte de eventuelt fikk har bidratt til å gjøre tilværelsen lettere for dem.

Analysen av svarene viser at barna opplevde stor grad av trøst og støtte på internatet på tross av at respondentene i liten grad opplevde å ha noen voksne å snakke fortrolig med, hvis de trengte trøst eller var lei seg for noe. De kunne

ta med bilder av familien, leker og kosedyr til internatet. De opplevde også vennskap med medelever og støtte fra søsken på internatet. Barna opplevde også trygghet ved at de hadde venner de kunne snakke fortrolig med og at de fikk besøk av nær familie.

Spredning i svarene viser at opplevelsen av støtte ikke var like sterk for alle. Mellom 10 og 20 % opplevde i liten grad trøst og støtte, og nærmere halvparten av respondentene sier at de ikke hadde noen voksen de kunne snakke fortrolig med på internatet.

Svarene fra eldre respondenter viser at de i mindre grad opplevde trøst og støtte enn de yngre. Barn som i mindre grad opplevde trøst og støtte, har i voksen alder i større grad enn andre måtte søke hjelp for psykiske plager.

Om kontakt med foreldre i tiden på internat

Et flertall av barna hadde god brevkontakt med foreldrene, men en tredjedel brevvekslet sjelden eller aldri. Noen hadde også brevsensur. Telefonkontakt var mindre vanlig. En fjerdedel hadde telefonkontakt minst hver måned. Telefonkontakt endret seg radikalt over tid. Eldre respondenter melder om mindre telefonkontakt enn yngre.

Besøk av foreldre på internatet eller besøk i hjemmet var den mest betydningsfulle delen av kontakten. De yngste barna (mellom 5 og 10 år) besøkte foreldrene ganske sjelden, En andel på 40 % besøkte foreldrene 2-3 ganger i året, mens 28 % besøkte foreldrene hver måned eller oftere. En andel på 15 % av respondentene oppgir at foreldrene besøkte dem hver måned eller oftere. Barna som bodde på internat fikk, etter vårt syn, ikke den nærheten til foreldre som barn i skolealder trenger. Besøksmønsteret for de eldre barna (eldre enn 10 år) avviker heller ikke så mye fra de yngre barna (mellom 5 og 10 år).

Yngre respondenter (respondentenes alder gjelder her alder da de svarte på spørreskjemaet) melder om hyppigere besøk av foreldre og at de selv besøkte foreldrene oftere enn de eldre respondentene. Eksempelvis fikk 35 % av respondentene under 40 år kun besøk av foreldrene mellom 1 og tre ganger i året mot 71 % av respondentene 40 år og over.

Glede eller tristhet

I et oppsummerende spørsmål svarer respondentene på om de ser tilbake på tiden på internat med glede eller tristhet. Flertallet opplever internattiden som «både og» (45 %); det har altså vært både glede og tristhet ved å bo på internatet. Drøyt en tredjedel (37 %) svarer «glede», mens 15 % svarer «tristhet».

Personer som svarer «tristhet» har i svært stor grad opplevd at de har skjult sine følelser: de har ikke vist sine følelser overfor foreldre, ikke tort å fortelle at de ikke trivdes og ikke torde å gråte i forbindelse med avskjeder fra foreldre. Denne gruppen personer opplevde også i større grad enn andre sinne overfor foreldre, bitterhet og opplevelse av at misjonen hadde tatt foreldrene fra dem, når de bodde på internat og at Gud hadde sviktet når de måtte bo på internat.

Svarmønsteret for dem som ser tilbake med glede på tiden på internat, er helt motsatt. De skjulte ikke følelser og opplevde ikke sinne, svik eller bitterhet.

På grunnlag av dette kan vi si at en andel på at minst 15 % av dem som har svart, har hatt svært dårlige opplevelser fra tiden på internat, og de har seinere i livet måttet søke hjelp for psykiske problemer. Det er den eldre respondentgruppen som i størst grad gir uttrykk tristhet når de ser tilbake til tiden på internat.

Vanskelige og krenkende opplevelser

Dette temaet handler om mobbing og seksuelle krenkelser.

Mobbing

Det mest teoretiske arbeidet med begrepet «mobbing» og måling av det, støttet med empirisk forskning i feltet for flere tiår, er utført av professor Dan Olweus (2002).

Det er tre kriterier for atferd som defineres som mobbing. Mobbing dreier seg om negativ, ubehagelig atferd som forekommer gjentatte ganger (vanligvis over en viss tid) i et forhold som preges av ubalanse i makt eller styrke (den som er utsatt har vanskelig for å forsvare seg) (Olweus, 2002c, 5).

En andel på 28 % svarte at de ble mobbet under skolegangen i utlandet, av disse ble 60 % har blitt mobbet ukentlig eller oftere. Flertallet ble mobbet av medelever eller av lærere/personalet på skolen.

En andel på 6 % opplevde mobbing daglig, noe som er nær tallet av mobbing i norsk grunnskole. Nær 40 % av elevene opplevde mobbing i en lengre periode, men ikke hele skoletiden, mens 4 % opplevde mobbing hele skoletiden.

Seksuelle krenkelser

Barneombudet definerer begrepet seksuelle overgrep slik: «Seksuelt overgrep mot barn er enhver form for seksuell omgang mellom en voksen og et barn.» (Barneombudet.no).

I denne rapporten har vi valgt å bruke begrepet «seksuelle krenkelser» på alle seksuelle handlinger. Dette begrepet er brukt i spørreskjemaet. De ulike seksuelle krenkelsene er beskrevet i spørreskjemaet og omfatter alle typer seksuelle handlinger, se Tabell 27 og spørsmål 51, Vedlegg 2. Begrepet «seksuelle overgrep» er imidlertid mer vanlig i norsk språkbruk.

Tallene i denne undersøkelsen viser et omfang av seksuelle krenkelser på 7 %, hvorav 4 % har opplevd krenkelser mellom en og tre ganger, og 3 % flere enn tre ganger. Andelen blir noe høyere hvis en antar at noen av dem som ikke husker, har opplevd overgrep. En andel på 2 % har svart at de ikke husker om de ble utsatt for krenkelser. En andel på 8 % av kvinner ble krenket mot 5 % av menn i undersøkelsen. Mer enn halvparten var under 10 år da de ble seksuelt krenket første gang.

Svært få barn fikk hjelp i forbindelse med overgrepene, og det ble heller ikke gjort noe med sakene som f. eks. å melde det til organisasjonenes ledelse, til barnevern eller politi, eller å gjøre forsøk på å løse det på skolen. Dette har nok også sammenheng med at i over halvparten av tilfellene fikk ingen vite noe om hendelsene.

Respondentene har oppgitt hvilken posisjon krenkerne hadde. En andel på 35 % svarte at krenkerne var medelever. Andre store grupper krenkere var lærere og internatpersonell med til sammen 54 %. Annet personale på skolene utgjorde 11 % og misjonærer 9 %. Andelen «andre» var 25 %. (Prosentstansen blir større enn 100 fordi respondentene kan krysse av for flere svaralternativer).

En større andel av respondentene som har vært utsatt for seksuelle krenkelser, har søkt hjelp for psykiske problemer i voksen alder og har i større grad opplevd å måtte skjule sine vonde følelser ved å bo på internat.

Flerkulturell oppvekst

Oppvekst i utlandet, enten den ble opplevd i en eller flere ulike kulturer, kan skape utfordringer for den enkelte, men kan også være en viktig ressurs. «Third culture kids» er blitt en betegnelse på denne gruppen barn, etter boka med samme navn (Pollock et al. 1999).

I denne undersøkelsen har respondentene tatt stilling til en rekke utsagn om erfaringer knyttet til oppveksten i utlandet og om opplevelse av tilhørighet til hjemlandet.

Utsagnet «*Erfaringene gjør det lettere å forstå andre måter å tenke og handle på*», er en felles oppfatning blant respondentene som kommer tydelig frem. Utsagnet inngår i en dimensjon som avspeiler en kosmopolittisk holdning

blant respondentene; oppveksten har gjort dem til verdensborgere. Erfaringene har stimulert til læring av andre språk, gitt kunnskap om andre samfunnsforhold og beriket livet til respondentene. Den kosmopolittiske holdningen og erfaringene fra oppveksten synes å ha gjort respondentene mer tolerante, og har gjort det lettere å tilpasse seg nye omgivelser. Den har vært en fordel for respondentenes yrkesliv og har hatt en positiv innvirkning på rollen som mor eller far. Samtidig er internasjonale venner viktige for respondentene.

Erfaringene viser tydelig at oppveksten i utlandet representerer en viktig ressurs for respondentene i det voksne livet. Men, erfaringene har også en «bakside». En annen dimensjon i svarene viser det problematiske ved å vokse opp i utlandet. Oppveksten har gitt huller i kunnskapen om hjemlandet og respondentene svarer at de føler seg «splittet mellom flere kulturer». Svarene tyder på at respondentene opplever en delt tilhørighet mellom norsk kultur og andre kulturer. Denne erfaringen er imidlertid ikke sterkt dominerende blant respondentene.

Oppveksten i utlandet rommer et mangfold av erfaringer, og for mange er det viktig å ha noen å dele erfaringene med. Nærmere halvparten har nære venner som de treffer jevnlig. Kontakt skjer også gjennom sammenkomster, brevveksling etc. Respondentene svarer også at de deler sine erfaringer med foreldre, søsken og familie ellers. Det er likevel en andel på 15 % sier at de ikke har noen å dele erfaringer med.

Flytting og hjemkomst

Mange har flere flyttinger bak seg, både innad i samme land i utlandet, mellom ulike land og etter at de kom til Norge.

Målet med spørsmål om flytting og hjemkomst er å belyse hvordan det å vokse opp og gå på skole i utlandet har virket inn på flytting og tilpasning til hjemlandet. Undersøkelsen inkluderer spørsmål om opplevelse av flytting, hjemkomst og identitetsspørsmål i tilknytning til flerkulturell oppvekst.

Diskusjoner om hva som er «hjemland» blant personer som har vokst opp i utlandet, vies en god del oppmerksomhet i boka «Third Culture Kids» (Pollock et al. 1999), hvor flerkulturell oppvekst hevdes å gi stor usikkerhet om dette spørsmålet.

Respondentene har en variert bakgrunn kulturelt sett. I gjennomsnitt har de bodd i noe over to land under oppveksten. En andel på 94 % har bodd i inntil tre land.

På spørsmål om hvilket land respondenten oppfatter som hjemland, svarer 93 % Norge. I denne undersøkelsen ser det således ikke ut til at usikkerheten omkring hva som er hjemland, er like utbredt som i undersøkelsen omtalt i «Third Culture Kids». Opplevelsen av tilhørighet til hjemlandet var ganske sterk da respondentene bodde i utlandet og da de flyttet tilbake.

Respondentene opplevde likevel ulik grad av utfordringer da de flyttet tilbake til hjemlandet etter oppholdet i utlandet. Et typisk svar var at respondentene opplevde sosiale utfordringer i hjemlandet: de hadde vansker med komme på bølgelengde med dem som bodde i området det flyttet til, de savnet venner å snakke med og følte seg samtidig fremmede og rastløse i hjemlandet.

Et annet svarmønster viser at noen respondenter ikke syntes det var en lettelse å komme tilbake til hjemlandet (20 %), og at de kunne tenke seg å flytte tilbake til utlandet (63 %). En stor andel svarte at de lengtet tilbake til det stedet de flyttet fra (64 %). Svarene tyder på at denne gruppen respondenter i sterkere grad enn andre følte seg mer hjemme i landet de flyttet fra, men at de ikke nødvendigvis var isolerte i hjemlandet. Dette er en gruppe respondenter som synes å ha større tilhørighet til utlandet enn til «hjemlandet».

Helse

Avsnitt om helse gir en oversikt over helsekonsekvenser av oppveksten i utlandet. Det blir også gjort en sammenligning mellom respondenter som har bodd på internat og de som ikke har hatt den erfaringen. Sammenligningen dreier seg i stor grad om helseforhold.

På grunnlag av opplysninger om en rekke helseforhold, er det konstruert en helseindeks. En statistisk analyse viser en årsakssammenheng mellom det å føle sinne og bitterhet over å måtte bo på internat og helseforholdene. Respondenter som har svart at de har opplevd sinne og bitterhet har flere helseplager enn andre. Kvinner har oppgitt flere helseplager enn menn. Opplevelse av mobbing og det å ha vært utsatt for seksuelle krenkelser, har også hatt negativ innvirkning på helseforholdene.

Vi har sammenlignet enkeltspørsmål om helse i vår undersøkelse med den nasjonale levekårsundersøkelsen fra 2008 (SSB.no, 2009).

På spørsmål om helseplager (spørsmål 65 i spørreskjemaet, Vedlegg 2), har respondentene i vår undersøkelse lavere andel med plager enn gjennomsnittet for den norske befolkningen. Våre respondenter utgjør ikke et gjennomsnitt av befolkningen, bl.a. fordi utdanningsnivået blant respondentene er langt høyere enn for befolkningen ellers. For få et bedre sammenlignings-

grunnlag har vi brukt opplysning om sosioøkonomisk status i statistikkbanken og valgt personer med høy sosioøkonomisk status, selv om dette ikke er et perfekt sammenligningsgrunnlag. På spørsmål om somatiske plager er det bare små forskjeller mellom vår undersøkelse og levekårsundersøkelsen fra 2008. På spørsmål om psykiske plager skårer respondentene fra vår undersøkelse høyere enn personer fra levekårsundersøkelsen.

Med et forbehold om sammenligningsgrunnlaget, vil vi konkludere med at respondentene fra vår undersøkelse ikke skiller seg fra et tilsvarende utvalg av befolkningen i Norge på spørsmål om somatiske plager. Respondenter i vår undersøkelse skårer imidlertid en del høyere på psykiske plager. De skårer eksempelvis høyere enn resten av befolkningen på spørsmål om angst med fire prosentenheter, depresjon med ti prosentenheter og konsentrasjonsvansker med fire prosentenheter.

Sammenligning mellom elever som har bodd på internat og andre

Om vi sammenligner elever som har bodd på internat med barn som aldri har bodd på internat, viser resultatene at elever på internat hadde /har:

- Dårligere kontakt med lokalt miljø på skoler i utlandet
- Dårligere sosial integrering etter flytting til hjemlandet
- Flere helseplager
- Færre som mener at egen helse er god
- Blitt mer mobbet
- Blitt utsatt for langt flere seksuelle krenkelser
- I større grad søkt hjelp for psykiske plager
- Høyere andel med uføretrygd per i dag

Livssyn

Vår undersøkelse har enkelte spørsmål om livssyn og deltaking i kristne aktiviteter. Drøyt tre fjerdedeler av respondentene regner seg som troende i dag, mens 7 % har tatt avstand fra den kristne tro. Respondentene fikk spørsmål om hvilke virkninger de mente forkynnelse og kristen påvirkning under skolegangen har hatt for livskvalitet og selvbilde. Mellom 60 og 67 % svarte at de følte seg verdifulle og opplevde mer trygghet som følge av forkynnelsen. Alder spiller en viss rolle her. Eldre respondenter er mindre positive enn yngre.

Spørsmål om deltagelse i kristne aktiviteter viser at en andel på noe over 60 % av respondentene deltar i dag i kristne aktiviteter av ulike slag som misjonsarbeid, menighetsarbeid med mer. Nærmere 40 % sier at de ikke

deltar aktivt i organiserte kristne aktiviteter. Nær 60 % svarer at de har et nokså eller svært positivt forhold til misjonen, mens en andel på 16 % svarer at de har et nokså eller svært negativt forhold.

De respondentene som oppgir at de har et negativt forhold til misjonen i dag, har generelt flere helseplager enn andre og opplever dårligere livskvalitet. Denne gruppen respondenter har også i større grad enn andre opplevd mobbing og blitt utsatt for seksuelle overgrep.

Oppvekst og skolegang i utlandet

Uttalelse fra Det Norske Misjonsselskap og Norsk Luthersk Misjonssamband

Kjetil Aano og Ola Tulluan

Daverende generalsekretærer i NMS og NLM

1 Innledning

1.1 Takk til bidragsytere

Først av alt vil vi rette en takk til alle som har bidratt til at Det Norske Misjonsselskap (NMS) og Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) har kunnet gjennomføre en omfattende spørreundersøkelse.

Takk for at dere har brukt tid og krefter på å svare på spørsmålene og har gitt oss del i erfaringer fra oppvekst og skolegang i utlandet.

For noen av dere har det fremkalt flest gode minner, mens for andre av dere har det vært en svært krevende prosess fordi den har rørt ved smertefulle og dypt krenkende opplevelser. Det står stor respekt av at dere likevel har vært villige til å bidra.

Bredden i erfaringer som avspeiles i materialet, gir grunn til ydmykhet. Vi ønsker å få fram både de gode og de vonde erfaringene og bekrefte dem som troverdige opplevelser. De gode fortellingene bagatelliserer ikke de vonde, og de vonde gjør ikke de gode ugyldige. Vi ønsker å la fortellingene få stå ved siden av hverandre som gyldige virkelighetsbeskrivelser.

1.2 Hensikten med denne uttalelsen

Denne uttalelsen bygger på rapporten fra spørreundersøkelsen utarbeidet av International Research Institute of Stavanger (IRIS) og på de svarskjema og øvrige kommentarer som har kommet direkte inn til organisasjonene. Ledelsen i organisasjonene har ikke hatt tilgang til svarene i spørreskjemaene, men til et statistisk bearbeidet materiale. Materialet er anonymisert slik at det ikke kan tilbakeføres til enkeltpersoner. Ledelsen har tilgang til de svarene som er gitt direkte til organisasjonene.

Hensikten med undersøkelsen var å få tegnet et så fullstendig bilde som mulig av erfaringer med oppvekst og skolegang i utlandet. Vi har særlig vært interessert i å få kartlagt hva organisasjonene ikke har vært gode nok på, og hva som har voldt smerte og unødige belastninger. Hensikten med denne

uttalelsen er å si noe om hva organisasjonene har lært av dette, og skissere videre oppfølging.

2 Bakgrunnen for prosjektene i NMS og NLM

Spørsmål om barns skolegang har vært sentrale i hele misjonens historie. Saken har vært drøftet på prinsipielt grunnlag, og mange forskjellige praktiske ordninger har vært utprøvd. Løsningene som til enhver tid ble valgt, speilet langt på vei samfunnet forøvrig både med tanke på selve skoleordningen og på ressurser og kompetanse. Organisasjonene skiller seg imidlertid ut i begrunnelsen for ordningene. For organisasjonene var misjonærkallet den viktigste begrunnelsen.

I 1988 fikk vi en offentlig debatt i Norge omkring barn av misjonærer. Debatten tydeliggjorde at tidligere ordninger ikke har vært gode nok. I etterkant av debatten har det skjedd vesentlige endringer i tenkningen rundt og tilretteleggingen for barn av misjonærer.

Organisasjonene har gjort mye med tanke på å bedre barnas oppvekstsituasjon, men et oppgjør med det som hører fortiden til, har latt vente på seg.

Både NMS og NLM hadde satt i gang egne prosjekter da vi besluttet å gå sammen om en spørreundersøkelse og å gjennomføre et oppfølgingstilbud i tråd med denne. Målet er å legge til rette for at tidligere elever skal få muligheten til å komme fram med sine historier og få en tydelig adresse å henvende seg til med erfaringene sine. Det er også viktig for oss å få synliggjort historien til elever ved de norske skolene og barn av misjonærer som en del av organisasjonenes offentlige historie.

3 Hva rapporten viser

3.1 *De som har svart*

De som har fått tilbud om å svare på spørreundersøkelsen, utgjør en mangfoldig gruppe. 42 % av de som har svart har hatt tilknytning til NMS, 38 % til NLM. Andre misjonsorganisasjoner er representert med 7 %, og de resterende 12 % kommer fra bistand, næringsliv og andre sammenhenger (Rapporten, tabell 57, s. 99).

En andel på 34 % av de som har svart, oppgir at de bodde på internat hele skoletiden, mens 25 % vekslet mellom å bo på internat og å bo hjemme. Opplysninger om tiden på internat omfatter dermed nær 60 % av alle som har

bidratt (Tabell 5, s. 44). 90 % av de som har svart, har valgt å svare på spørsmålene ut fra erfaringene med å gå på norsk skole (DNS). 35 % av de som har svart, oppgir at de også har erfaring fra andre skoletyper (som internasjonal skole, lokal nasjonal skole, hjemmeskole, etc.), men flertallet av disse har valgt å svare ut fra erfaringen ved DNS (Tabell 3, s. 35).

3.2 Sammenligninger av forskjellige grupper

Rapporten gjør ikke sammenligninger ut fra organisasjonsbakgrunn. Derimot sammenligner rapporten de som har bodd på internat og de som har bodd hjemme. Når vi sammenligner disse ulike gruppene, ser vi at barn som bodde på internat kommer dårligere ut enn barn som bodde hjemme under hele sin skolegang. Rapporten viser hvordan dette slår ut på flere felt.

Gruppen med internatoppvekst

- hadde dårligere kontakt med lokalt miljø på skolene i utlandet
- opplevde dårligere sosial integrering etter flytting til hjemlandet
- har flere helseplager og dårligere opplevelse av egen helse
- er blitt mer mobbet
- er blitt utsatt for langt flere seksuelle krenkelser/overgrep
- har i høyere grad søkt hjelp for psykiske plager
- har høyere andel med uføretrygdede

Når vi sammenligner ulike aldersgrupper, er tendensen at de eldste har gjennomgående vanskeligere erfaringer under oppvekst og skolegang i utlandet enn de som har gått på skole i den senere tid. Dette kan være et uttrykk for at ordningene faktisk er blitt forbedret. Samtidig er vi klar over at effekten av adskillelse og andre påkjenninger ofte først blir merkbar etter en viss tid, og at alder kan ha en innvirkning på svarene.

Vi legger merke til at tilrettelegging for kontakt med lokalmiljø var forskjellig avhengig av hvilken skoletype svarene gjenspeiler. Bare 22 % har svart at de opplevde at kontakten var godt tilrettelagt fra skolen sin side. Elever som bodde hjemme, hadde bedre kontakt enn de som bodde på internat. Svarene tyder på at de norske skolene la mindre til rette for kontakt med lokalmiljøet enn andre skoletyper, men svarene tyder også på en bevisst endring over tid i positiv retning (s. 39).

Mange opplever at de ikke fikk lære det lokale språket og fikk lite kjennskap til lokal kultur gjennom skolen, noe som svekket opplevelsen av tilhørighet til stedet der de vokste opp. Vi konstaterer med sorg at det ble lagt begrensninger på de sider ved oppveksten i utlandet som av flere trekkes fram som det viktigste fra barndommen.

3.3 Oppvekst i utlandet og flytting til hjemlandet

På spørsmål om betydningen av oppvekst i utlandet gir en stor gruppe uttrykk for at det har tilført dem positive verdier og ferdigheter som har blitt en ressurs i det voksne livet. De som bodde på internat og de som bodde hjemme gir tilnærmet sammenfallende svar og vurderinger.

Det utsagnet som sterkest uttrykker en felles oppfatning blant de som har svart, er: «Erfaringene gjør det lettere å forstå andre måter å tenke og handle på» (s. 20). I tillegg trekkes det fram at erfaringene har stimulert til læring av andre språk, gitt kunnskap om andre samfunnsforhold og beriket livet. Rapporten viser videre at de som har svart, mener at oppveksten har lært dem toleranse for andre, har gjort det lettere å tilpasse seg nye omgivelser, har vært en fordel for deres yrkesliv og har hatt en positiv innvirkning på rollen som mor eller far.

Rapporten viser at flytting til foreldrenes hjemland bød på store sosiale utfordringer. Nær 60 % følte seg som fremmede og var dårlig sosialt integrert. De opplevde det vanskelig å komme på bølgelengde med personer i nærmiljøet og savnet venner de kunne snakke fortrolig med. Oppveksten hadde gjort at de manglet felles referanserammer med jevnaldrende i landet de kom hjem til.

En betydelig gruppe fikk mange gode venner og opplevde å bli godt sosialt integrert. Samtidig viser svarene at mange – fra begge gruppene – lengtet tilbake til det landet de kom fra. Felles for mange ser ut til å være at opplevelsen av tilhørighet til flere kulturer i voksent liv medfører et økt behov for å flytte på seg.

Materialet viser at mange familier valgte å komme til Norge da barna skulle begynne på ungdomsskole eller videregående skole. Det betyr at mange kom til Norge i puberteten, og for mange ble det en ekstra belastning å skulle finne seg til rette i et nytt land i denne krevende fasen i livet.

NMS og NLM erkjenner at utfordringene med å komme tilbake til Norge har vært undervurdert og at forberedelser på denne overgangen i mange år har vært fraværende eller utilstrekkelige. Dette har i særlig grad rammet barn og ungdom og ført til større utfordringer enn nødvendig.

3.4 Kompleksitet og mangfold

Materialet viser et sammensatt bilde. Vi har her med en gjennomgående ressurssterk gruppe å gjøre. Utdanningsnivået blant de som har svart, skiller seg sterkt ut i forhold til den norske befolkning med 83 % universitets- og

høgskoleutdanning mot 25 % i befolkningen forøvrig i 2006 (s. 98). Gruppen har også sammensatte kjennetegn:

- De er verdensborgere og behersker det flerkulturelle.
- De mangler til dels felles referanserammer med jevnaldrende
- Dette fører til at spørsmålet om tilhørighet og identitet blir vanskelig for mange.

De som har svart, kan ikke deles inn i tydelig adskilte grupper. Vi ser at mange som oppgir at de har hatt en god barndom, likevel sliter med langtidsvirkninger fra sin oppvekst og med konsekvenser av adskillelse. Og motsatt: I den store gruppen på 25–30 % som oppgir at de har redusert livskvalitet på bakgrunn av sin oppvekst, er det mange som også oppgir at de har hatt stor nytte av sine tverrkulturelle erfaringer, kan bruke dem i sin yrkespraksis og har hatt glede av dem gjennom livet.

Noen smertelige sammenhenger blir helt tydelige gjennom rapporten: Gruppen som ble utsatt for seksuelle krenkelses/overgrep eller systematisk mobbing, og de som har hatt dårlig emosjonell kontakt med foreldrene i oppveksten, skårer langt lavere på livskvalitet som voksne og oppgir langt høyere grad av helseproblemer og andre vansker.

3.5 Vanskelige og krenkende opplevelser

Spørreundersøkelsen kartlegger sanksjoner fra personalet på skolene. «Selv om et flertall av respondentene i liten grad har opplevd slike hendelser, må det ha hatt betydning for opplevelsen av skolemiljøet at rundt en femtedel av respondentene har opplevd negative sanksjoner av og til eller ofte» (s. 69).

Trusler om og utført fysisk straff har forekommet. Organisasjonene ser svært alvorlig på at dette skjedde.

Rapporten avslører at mobbing har hatt betydelig omfang. En andel på 17,5 % svarte at de ble mobbet av personale/lærere. Organisasjonene ser svært alvorlig på at noen av de som hadde ansvar for å gi barna omsorg og trygghet, selv utførte mobbingen. 18 % har blitt mobbet av medelever. Totalt oppgir 28 % av de som har svart, at de har blitt mobbet.

Tallene i undersøkelsen viser at 7 % av de som har svart, har blitt utsatt for seksuelle overgrep. 4 % har opplevd overgrep mellom en og tre ganger, og 3 % flere enn tre ganger. Vi må anta at andelen faktisk er noe høyere fordi erfaringen viser at det alltid er mørketall når denne type spørsmål blir stilt. Av de som ble krenket, var ca. en tredel gutter og to tredeler jenter. Mer enn halvparten var under 10 år da det første overgrepet skjedde.

Lærere og internatpersonell utgjorde til sammen 32 % av de som forgrep seg på barna. Annet personale på skolene utgjorde 11 % og misjonærer 9 %.

Litt over en tredel av krenkerne var medelever (35 %). Andelen «andre» var 25 %.

I over halvparten av tilfellene fikk ingen vite noe om hendelsene. Nesten ingen av dem som fortalte om overgrepene, fikk hjelp til å bearbeide det som hadde skjedd. Det ble heller ikke gjort noe med sakene, som å melde dem til organisasjonenes ledelse, til barnevern eller politi, eller å gjøre forsøk på å løse dem på skolen.

3.6 Konsekvenser for helse og livssyn

Gruppen som har svart på undersøkelsen, har en lav andel syke og trygdede. Den skårer imidlertid en del høyere på psykiske plager enn resten av befolkningen. Men også her blir et mønster tydelig: De som har blitt utsatt for systematisk mobbing, eller har opplevd seksuelle overgrep, er også den gruppen som har flest helseplager. Dette slår også ut på forholdet til kristen tro: De som har opplevd overgrep og mobbing, har i større grad tatt avstand fra kristen tro og misjon enn gjennomsnittet.

4 Lærdommer og utfordringer med tanke på framtiden

4.1 Kallsforståelse, system og ordninger

På bakgrunn av den kunnskapen vi nå sitter med, må vi være villige til å stille kritiske spørsmål til hvordan kallet til misjonærtjeneste har vært formidlet i våre organisasjoner og ta et oppgjør med den kallsforståelsen som satte misjonærkallet foran foreldrekallet.

Helt fram til de senere år har internatskole vært det eneste alternativet misjonsorganisasjonene har lagt til rette for. Det har vært smertefullt å få innblikk i hva dette systemet har fått av negative følger for mange barn. Det førte også mange foreldre inn i en vanskelig valgssituasjon. De opplevde at de ikke hadde noe annet valg enn å sende barna fra seg. Dersom de ikke gjorde det, opplevde de det som svik mot Guds kall til tjeneste. Ikke noe offer – heller ikke hensynet til barnas behov – måtte få komme i veien når det gjaldt muligheten til å virkeliggjøre sin livsoppgave. Dette står i sterk kontrast til den plass hjemmet skal ha i vår tro og praksis. Ifølge luthersk kallsetikk lar det seg ikke forsvare å anse misjonærkallet som mer verdifullt for Gud enn foreldrekallet. Den som har valgt ekteskap og familieliv, har en første forpliktelse til å ta vare på sine barn.

Organisasjonene ønsker å se kritisk på sin egen historie, også når det gjelder forståelsen av kallet. Det vil blant annet skje gjennom at fagstabene

ved Misjonshøgskolen i Stavanger og ved Fjellhaug Misjonshøgskole i Oslo vil bearbeide tenkningen omkring kallet. Dette arbeidet er nå startet gjennom et studieprosjekt ved Misjonshøgskolen i Stavanger.

4.2 Rutiner og rekruttering

Som misjonsorganisasjoner vil vi fremdeles misjon og ønsker å nå mennesker med evangeliet. Vi tror at Gud fremdeles kaller mennesker til å tjene ham blant andre folkeslag. Erfaringene vi har gjort, må likevel få konsekvenser for hvordan vi tilrettelegger misjonærtjenesten framover. Organisasjonene vil arbeide målrettet for å sikre at ordninger som benyttes er forsvarlige. Det innebærer at misjonærtjenesten skal tilrettelegges slik at barna kan bo sammen med sine foreldre. Det kan også bety at en familie ikke blir sendt ut, eller at en familie må avslutte sin tjeneste av hensyn til barna. Dette kan sette andre grenser for vårt arbeid enn før, men vi mener det er nødvendig.

Ut fra den kunnskap vi har i dag innser vi at vi i perioder ikke har hatt gode nok rutiner for rekruttering og utvelgelse. Dagens utvelgelse av personell foregår mer grundig. I begge organisasjoner er det opprettet personalavdelinger som tar hele familiesituasjonen med i vurderingen ved ansettelser. Synspunktene til barn og ungdommer blir tatt med i vurderingen, og rådgivende instanser blir om nødvendig konsultert. Begge organisasjoner legger vekt på tilstrekkelig forberedelse av utsendinger og gode oppfølgingsrutiner underveis.

4.3 Forberedelser og hjemkomst

Rapporten viser at hjemkomstfasen har vært svært krevende for mange. Dens utfordringer – særlig med spørsmål knyttet til identitet og tilhørighet – har blitt undervurdert. Vi har hatt for liten bevissthet omkring de belastninger som kan være knyttet til oppbrudd/flytting og krevende overganger.

Begge organisasjoner vil sørge for råd og veiledning til sine utsendinger både i forbindelse med utreise, oppholdet ute og hjemkomstfasen. Et samarbeid med organisasjoner som NORUT (Organisasjon for nordmenn med oppvekst i utlandet), faglige nettverk og fagpersoner med opparbeidet kompetanse på feltet er viktig. Møtepunkt og arenaer for både barn og voksne er viktige satsningsområder her. Kurset «Inn for landing» – et kurskonsept utarbeidet for å lette overgangen ved flytting tilbake til hjemlandet – har vist seg å være et viktig redskap. Det arbeides også med muligheten for en videreutvikling av kurskonseptet til et «Inn for landing 2» for eldre deltakere.

4.4 Grenseoverskridende adferd og seksuelle krenkelser og overgrep

Materialet viser at det har forekommet mange former for krenkelser, som mobbing, trakassering, vold, seksuelle krenkelser og overgrep. Organisasjonene har skjerpet beredskapen og har utarbeidet retningslinjer for å forhindre overgrep, og som gir hjelp til å håndtere eventuelle innmeldte tilfeller av overgrep på en faglig forsvarlig måte. Dette er nedfelt i NMS' og NLMs regelverk. På dette området er det utviklet et bredt samarbeid mellom mange misjonsorganisasjoner og kirkesamfunn. Disse retningslinjene gjelder også for misjonsfeltene.

Spørsmål knyttet til grenseoverskridende adferd og seksuelle krenkelser blir regelmessig tematisert i organisasjonene. Vi ser at terskelen for å melde fra om saker blir lavere når man har gode retningslinjer.

Organisasjonene må ha et kontinuerlig fokus på dette. Alle nye ansatte/misjonærer/utsendinger må gjøres kjent med retningslinjene. Ledere på alle plan både i Norge og i utlandet må kurses. Det er en utfordring at det i flere av våre samarbeidsland er en annen kultur for og et annet syn på kjønn, kjønnsroller og seksualitet. Det søker vi å møte blant annet ved å gjøre våre retningslinjer kjent. De er til nå oversatt til engelsk. Det arbeides for at de skal oversettes til spansk og fransk.

5 Hva skjer videre?

Vi har forsøkt å si noe om hvordan organisasjonene ønsker å ta lærdom av den kunnskapen vi har fått gjennom dette prosjektet. En like viktig side ved arbeidet er oppfølgingen av dere som ble invitert til å svare på spørreundersøkelsen. Sammen med spørreundersøkelsen la vi ved et brev hvor vi spurte hvilke oppfølgingstiltak dere ønsket. Mange har svart på dette, og vi legger derfor opp til en oppfølging i tråd med svarene. Resultatene fra undersøkelsen bekrefter, slik vi leser den, at det er behov for dette. Det er fortsatt mulighet til å melde inn ønsker/behov for ulike former for oppfølging.

5.1 Legge til rette for samtaler med organisasjonenes ledelse

Flere har bedt om et møte med organisasjonenes ledelse. Vi vil invitere alle de som har bedt om det, til individuelle møter og samtaler med organisasjonenes ledelse. Vi vil gjennomføre disse individuelle samtalene i løpet av 2010.

5.2 Individuell faglig oppfølging

I arbeidet med dette prosjektet har vi knyttet til oss en bred sammensetning av fagfolk. Vi vil som organisasjoner være behjelpelige med å knytte kontakt med fagfolk der det er ønskelig. NMS og NLM legger til rette for en ordning der utgifter til behandling dekkes etter avtale med organisasjonene.

5.3 Regionale samlinger

I 2010 vil vi gjennomføre regionale samlinger hvor dere inviteres både til samtaler om rapporten, og til være med og prege den videre prosessen i prosjektet. Mange har allerede meldt sin interesse for dette. Informasjon om datoer, steder, opplegg for samlingene og annet vil bli tilgjengelig på nettet. Alle som har gitt melding om at de ønsker å være med på disse samlingene, vil bli kontaktet. Eventuell oppfølging av disse samlingene, f.eks. med utgangspunkt i skole eller land, vil bli vurdert. Det arbeides også med samlinger for foreldre og tidligere ansatte.

5.4 Oppgjør og økonomi

For NMS og NLM er ønsket om å ta et oppgjør et vesentlig element i prosjektene som er satt i gang. I denne sammenhengen har spørsmålet om forholdet mellom moralsk ansvar, oppgjør og økonomi blitt reist. Vi ser at dette er viktige spørsmål. Vi vil legge til rette for å kunne gi bistand til dem som ønsker å søke offentlige støtte, f.eks. gjennom statens rettfærdsvederlagsordning. Videre vil vi gjøre kjent den kunnskapen vi har fått, og arbeide for politisk tilslutning for at barn med oppvekst i utlandet skal kunne søke økonomisk oppreisning etter samme kriterier som ved lignende saker i Norge.

Vi mener likevel at det er flere viktige forskjeller på våre internatordninger og de offentlige barnehjem. Barn i offentlige institusjoner var enten foreldreløse eller ble med makt tatt fra foreldrene. De var med andre ord det offentliges ansvar.

I våre ordninger beholdt alltid foreldrene ansvaret for egne barn. Misjonsorganisasjonene overtok ikke foreldreansvaret. Det er samtidig viktig å holde fram at barna ikke hadde noe valg. Likevel mener vi at det ikke er riktig å sidestille ansvaret organisasjonene har for internatene med de offentliges ansvar for barnehjemmene.

Våre skoler ble etter hvert offentlig godkjente institusjoner, noe som også gir det offentlige et visst ansvar. Det økonomiske handlingsrommet vil alltid være et annet hos det offentlige enn for en frivillig organisasjon. Ingenting av dette fratrar oss det moralske ansvaret, men det setter rammene for hvordan vi skal møte vårt ansvar.

5.5 *Formidling av resultat og erfaringer*

Resultat og erfaringer vil gjøres kjent internt i organisasjonene, spesielt i lederfora og for ansatte som er utestasjonerte i dag. Videre vil erfaringer gjøres kjent i nettverk hvor organisasjonene deltar: i Norsk råd for misjon og evangelisering (NORME), Institutt for sjelesorg og HSHs nettverk for organisasjoner med utestasjonerte.

Materialet som kommer fram i prosessen, vil være av stor interesse for videre forskning. En artikkelsamling er under arbeid og planlegges utgitt av Misjonshøgskolen i 2010.

6 Oppsummerende avslutning

6.1 *Erkjennelser*

Undersøkelsen viser tydelig at barn som har blitt adskilt fra foreldrene og har bodd på internat, kommer dårligere ut enn barn som bodde hjemme (s.87). Langvarig adskillelse har skapt dyp smerte og hos mange etterlatt en tung sorg over tap av barndom.

NMS og NLM erkjenner i dag at ordningen med internatskoler ikke var på barnas og foreldrenes premisser. Med økt kunnskap, spesielt om tilknytningsforhold og belastning ved adskillelse, erkjenner vi at det systematiske skillet fra foreldrene som internatordningen medførte, har hatt store negative konsekvenser. NMS og NLM erkjenner at organisasjonene var for sene til å ta til seg denne kunnskapen og la den få konsekvenser.

Rapporten avdekker mangelfulle strukturer i skole og internatdrift, fravær av kontrollrutiner som skulle ivareta barna, og manglende beredskap til å takle vanskelige ting. Vi erkjenner at det for noen ble en stor tilleggsbelastning at opplysninger om omsorgssvikt, krenkelsers og overgrep ikke fikk en god håndtering. Vi ser her at et system som skulle gi trygge og gode rammer, ikke gjorde det. Det som skulle være trygge og konsistente rammer rundt et liv, ble opplevd motsatt.

6.2 *Anerkjennelse av manges smerte*

Det fremgår av undersøkelsen at de fleste har opplevd belastninger. En betydelig gruppe har blitt påført urimelig store belastninger, blant annet i form av omsorgssvikt, krenkelsers, overgrep og opprivende flytting mellom svært ulike miljøer.

Selv om det er mange nyanser, og selv om mange har hatt positive opplevelser og sitter igjen med gode minner, må vi likevel konstatere at rapporten avslører at det har vært en betydelig grad av omsorgssvikt.

Vi ønsker som misjonsorganisasjoner å anerkjenne den smerte og de påkjenninger som mange er blitt påført gjennom dette.

6.3 *Beklagelse*

Det er med sorg vi ser at våre ordninger har ført til betydelig svekket livskvalitet for mange. Internatordningen som skilte foreldre og barn, ivaretok ikke barnas behov for omsorg og nærhet til foreldrene. Ofte vernet heller ikke systemet barna mot krenkelser eller overgrep.

Den smerten som er påført er en konsekvens av ordninger som ikke ivaretok barns grunnleggende behov, og som på flere måter førte til omsorgssvikt. Vi ser at vi ikke har hatt gode nok oppfølgingsrutiner ved hjemkomst, og også slik har påført mange betydelige ekstrabelastninger.

Kontrasten mellom de kristne idealene for misjonsarbeidet på den ene siden og den smerten som er påført på grunn av ordninger misjonen har hatt, er en virkelighet organisasjonene tar inn over seg.

Vi konstaterer med smerte det som har skjedd, og beklager det dypt.

Kjetil Aano
Generalsekretær NMS

Ola Tulluan
Generalsekretær NLM

8. desember 2009

Oppfølging av IRIS-undersøkelsen

*Kari Margrethe Solvang
Personalleder i NLM*

I 2008 startet Det Norske Misjonsselskap og Norsk Luthersk Misjons-samband et prosjekt med fokus på dem som har hatt oppvekst i utlandet. Prosjektperioden gikk fram til 31. desember 2010.

Prosjektet handlet om personer som alle har bodd kortere eller lengre tid i to eller flere kulturer:

- barn av misjonærer
- barn som har bodd på internat ved en norsk skole i utlandet
- barn som har vært elever ved en av de norske skolene i utlandet

Målet med prosjektet var å legge til rette for at barn av misjonærer og alle andre elever ved de norske skolene skulle få muligheten til å komme fram med sine historier og få en tydelig adresse å henvende seg til med erfaringene sine. Det var også viktig å få synliggjort disse erfaringene som en del av organisasjonens offisielle historie. Hensikten med en spørreundersøkelse var å få tegnet et så fullstendig bilde som mulig av erfaringer med oppvekst og skolegang i utlandet. Organisasjonene var særlig interessert i å få kartlagt hva organisasjonene ikke hadde vært gode nok på, og hva som hadde voldt smerte og unødige belastninger. I tillegg var det viktig å få kartlagt behov for oppfølging og sette i gang nødvendige tiltak i målgruppen og legge til rette for gjennomføring av nødvendige forandringer i organisasjonene.

I denne artikkelen presenteres den konkrete oppfølgingen av undersøkelsen «Oppvekst og skolegang i utlandet». For mange av de som deltok i undersøkelsen utløste den en prosess allerede fra utfyllingen av den startet. Mange minner, både gode og mindre gode, ble framkalt og dermed er det naturlig å starte fra presentasjon av dette som er verdifull kunnskap, men som ikke minst er barndommen til mange.

Presentasjon av rapporten

Rapporten «Oppvekst og skolegang i utlandet» ble presentert på en samling i Oslo Kongressenter, Folkets Hus, i Oslo den 12. desember 2009. Alle som hadde fått tilsendt forespørsel om å være med på spørreundersøkelsen ble inviterte til denne samlingen. Målet var å få et møte med dem det angikk og presentere både innholdet i rapporten og organisasjonenes respons før dette ble offentlig kjent. Rapporten ble presentert offentlig på en pressekonferanse rett etter at presentasjonen for de inviterte hadde funnet sted. Den ble samtidig gjort tilgjengelige på organisasjonenes nettsider.

Møtet den 12. desember kommer trolig til å bli stående som en milepæl i organisasjonenes historie. Generalsekretærene Ola Tulluan i NLM og Kjetil Aano i NMS bar fram organisasjonenes beklagelse til 300 frammøte, blant dem noen få inviterte ledere fra samarbeidskirker/organisasjoner. Beklagelsen ble festet lit til og responsen gikk mellom annet ut på at den måtte sendes ut til alle de inviterte som ikke var til stede i salen.

Brev ble sendt ut i januar 2010 der beklagelsen ble gjengitt i sin helhet. Samtidig gikk det ut en invitasjon til å delta på regionale samlinger. Målet med samlingene var å videreføre prosessen som hadde startet med spørreundersøkelsen, og skape en arena for samtaler om innholdet i rapporten og om hva som var nødvendig av oppfølging og tiltak i etterkant.

12. desember 2009 markerte avslutningen på prosessen med spørreundersøkelsen og innledet en ny fase av prosjektet der oppfølging i tråd med den informasjonen undersøkelsen hadde brakt til veie, var i fokus.

Oppfølgingstiltak

Den positive effekten av å samarbeide ble vurdert som så god at organisasjonene bestemte seg tidlig for å fortsette samarbeidet også etter at spørreundersøkelsen var gjennomført. Tanken var videre oppfølging. En arbeidsgruppe ble etablert med mandat fra begge organisasjonene. Arbeidsgruppen ble i utgangspunktet spurt om å vurdere og sortere de innkomne forslagene og planlegge nødvendige tiltak etter at spørreundersøkelsen var avsluttet. I prosessen med planleggingen, ble det klart at prosjektet ville være tjent med at de som planla, også var med i gjennomføringen. Dette lot seg gjøre takket være stor velvilje fra det enkelte medlem i arbeidsgruppen og institusjonene de var ansatte i.

Arbeidsgruppen NMS/NLM startet sitt arbeid med en gang svarene fra spørreundersøkelsen var innkommet. Planleggingen begynte på bakgrunn av

et bredt spekter av informasjon og innspill gitt til organisasjonene – både i form av svarskjemaer, samtaler og informasjon fra kontakter tilbake i tid.

Arbeidsgruppen stod også for planleggingen av møtet den 12. desember (2009), og ga råd inn mot forberedelse av generalsekretærer og ledere i organisasjonen. Et eget forberedelsesseminar ble avholdt der medierådgiver Gunnar Husan, prest og pastoralklinisk veileder Arne Børresen, Kai Stene fra Prosjekt Oppreisning og psykiater Ole Jøssang var med. Møtet var av avgjørende betydning for forståelsen av prosessen i prosjektet, og av den enkeltes roller og av kommunikasjonsutfordringer i forholdt til både målgruppe og media.

Det at budskapet fra lederne i organisasjonene ble festet lit til, la et nødvendig grunnlag for videreføring av arbeidet i prosjektet. Arbeidsgruppens rolle ble å sortere mellom mange forslag, prioritere og lage en progresjon i oppfølgingen.

Regionale samlinger for barn av misjonærer

Våren 2010 ble det gjennomført tre regionale samlinger for barn av misjonærer. Av hensyn til geografi og praktisk gjennomførbarhet ble to samlinger avholdt i Oslo og en i Stavanger. Samlingene hadde både plenumssamlinger og gruppesamlinger. Medlemmer i arbeidsgruppen samt innleide gruppeledere bidro i programmet i tillegg til representanter fra organisasjonenes ledelser.

Kurs

Høsten 2010 og våren 2011 ble kurstilbudet «Kurs for deg som har vokst opp i utlandet» på bestilling fra NMS og NLM arrangert på Institutt for sjelesorg, Modum Bad. Kurset hadde en narrativ og psykoedukativ tilnærming hvor det ble bevisst gått fram og tilbake mellom fortellingene fra barndommen, livet i dag, og hva de har lært, og hvordan de kan komme videre. Tilbakemeldingene er gode, og det planlegges nå en ny samling høsten 2012. Organisasjonene dekker kostnader til kursoppholdet etter søknad.

Samlinger for foreldre/foresatte og tidligere ansatte ved skoler/internat

Høsten 2010 ble det avholdt tre samlinger for foreldre og foresatte. En samling i Oslo og to i Stavanger. Det ble også avholdt to samlinger for ansatte ved skoler og internat. En samling fant sted i Oslo og en i Stavanger. Programmet inneholdt samlinger i plenum med innledninger til gruppesamlinger. Dagen ble avsluttet med en samling der også troens rom fikk en

stemme. Medlemmer i arbeidsgruppen samt innleide gruppeledere bidrog i programmet i tillegg til representanter fra organisasjonenes ledelser.

Samtaler med ledelsen i NLM og med fagpersoner

Flere har benyttet seg av muligheten til å fortelle sin historie og/eller komme med innspill til organisasjonens ledelse. Denne muligheten står åpen også etter prosjektslutt. Det er mulig å ha med seg en bisitter. Tid, sted og dekning av reise vil bli avtalt etter behov.

Organisasjonen har også vært hjelpelige med å tilrettelegge for samtale med fagpersoner med kjennskap til tematikken. Økonomisk støtte til bearbeiding av vanskelige opplevelser i forbindelse med utenlandsoppvekst mens foreldrene tjenestegjorde for NLM, blir gitt etter søknad. Dette gjelder både de som har hatt utgifter til bearbeiding tidligere, men også de som ønsker å starte i et behandlingsopplegg. Disse retningslinjene er felles for NLM og NMS.

Gjøre rapporten kjent

For organisasjonene har det vært viktig å gjøre rapporten kjent både innenfor og utenfor organisasjonen også etter at prosjektperioden er slutt. Av samlinger og sammenhenger hvor rapporten har blitt gjort kjent, nevner vi Rektormøte i NLM, Kristen friskolers forbunds årskonferanse, samling for HS-forkynnere, Medarbeidersamling/Landssamling for alle NLM-ansatte og Nasjonal kirkeledersamling om krenkelsestematikk. Våren 2009 deltok prosjektlederne på Euro TCK i Spania hvor rapporten ble presentert i europeisk sammenheng. Rapporten vakte oppsikt og organisasjonene fikk stor honnør for arbeidet som var nedlagt.

Videre arbeid

Som tidligere nevnt utløp prosjektperioden 31.12.2010 og har avdekket mye. Organisasjonene har fått en bredere innsikt. Tematikken rundt oppvekst og skolegang i utlandet skal holdes varm. Derfor er det utarbeidet en handlingsplan som sikrer jevnlig fokus på tematikken også i fortsettelsen. Flere av punktene som er nevnt over, må ha et kontinuerlig fokus. I det følgende vil vi trekke fram noen sentrale elementer som organisasjonen har jobbet spesifikt med.

Rettferdsvederlagsordningen

For NLM og NMS var ønsket om å ta et oppgjør med fortiden et vesentlig element i prosjektene som ble satt i gang. I den sammenhengen ble også spørsmålet om forholdet mellom moralsk ansvar, oppgjør og økonomi reist.

Når det gjelder oppreisning og søknader om større erstatningsbeløp, har vi valgt å jobbe politisk med dette. Barn med oppvekst i utlandet har per dags dato ikke anledning til å søke økonomisk oppreisning etter samme kriterier som ved lignende saker i Norge. Vi har hatt møter med politisk miljø på Stortinget for å få tatt opp kriteriene for tildeling av rettferdsvederlag. Inntil 1.1.2012 fulgte Prosjekt oppreisning dette opp på vegne av organisasjonene. (PROPP er et nasjonalt ressurs- og kompetansesenter for arbeid med barn og unge under offentlig omsorg – før og nå). PROPP har også vært behjelpelige med å gi råd til de som ønsker å søke støtte fra det offentlige. På grunn av opphør av økonomisk støtte fra Stavanger kommune, er PROPP nå under avvikling.

Videre forankring i organisasjonen

Kunnskapsbasen som styringsgruppen har opparbeidet gjennom prosjektet, er viktig at blir delt – dette for å sikre at det blir en organisasjonslæring som kan komme andre prosjekter og prosesser til nytte. Informasjonsdeling har derfor hatt høyt fokus gjennom hele 2011. På flere viktige møtepunkt i organisasjonen har det blitt informert om tematikken.

Videre arbeid med kallsforståelse og kallsforkynnelse

Organisasjonene vil holde fram kallet til å være foreldre som det viktigste av alt. Som misjonsorganisasjon vil vi fremdeles drive misjon og ønsker å nå mennesker med evangeliet – jf. uttalelsen som organisasjonene kom med 12. desember 2009. Det arbeides nå med en gjennomgang av hvordan kallet til misjonærtjeneste har vært formidlet. Det vil bli tatt et oppgjør med den kallsforståelsen som satte misjonærkallet foran foreldrekallet. 25. mai 2011 ble det arrangert en fagdag over dette temaet i samarbeid med Fjellhaug internasjonale Høgskole. To av bidragene på denne fagdagen er gjengitt i dette nummeret av Innsyn. Det gjelder foredragene til Kjetil Aano og Egil Grandhagen. Det er naturlig for organisasjonene å samarbeide videre om tematikken.

Utvikling av familiepolitikk for utestasjonerte

NLM vil fortsette arbeidet med tilrettelegging for familier med barn som reiser ut i dag. NLM vil at barn og familiers situasjon skal ha et kontinuerlig

fokus i organisasjonen gjennom utdanning og forberedelse av misjonærer. I møte med familier som søker utenlandsstillinger, og i ansettelsesprosesser vil rådgivning kunne baseres på verdifull kunnskap fra prosjektet og tidligere tilbakemeldinger og møter. Det arbeides derfor med et dokument som vil være med å trekke opp retningslinjer for hvordan organisasjonen vil ta vare på familier som reiser ut i dag, både før, under og etter utenlandsoppholdet.

Av de som deltok i undersøkelsen, oppgav 60 % at de enten har bodd hele eller deler av sin oppvekst på internat. Når vi sammenligner de som har bodd på internat, og de som har bodd hjemme, kommer de som har bodd på internat dårligere ut enn barn som bodde hjemme under hele sin skolegang. Rapporten viser hvordan dette slår ut på flere felt. NLM har i praksis i dag ingen internat, men det er likevel naturlig at internatspørsmålet har kommet opp i etterkant av prosjektet. NLM ønsker som hovedregel for sitt arbeid å legge til rette for at foreldre og barn skal bo sammen under tjenesteperiodene på feltet.

Stimulere til videre forskning

Rapporten belyser mange tema, men har også fått kritikk for at den ikke har gått inn på alle aspekter. En slik rapport har ikke anledning til å gå i dybden i alt. For å sikre videre forskning har organisasjonene opprettet en forvaltningskomite som både skal behandle søknader samt stimulere til forskning på tematikken og tilliggende tematikk. Arkivleder Gustaf Stensland ved Misjonshøgskolen er komiteleder.

Oppsummering

Barns oppvekst og skolegang i utlandet har vært sentrale temaer i hele misjonens historie og vil fortsette å være det så lenge NLM sender ut misjonærer som har barn. Et resultat av prosjektet NLM gjennomførte i 2008 – 2010, er at det vil være med å bidra i den videre debatten.

Presentasjon av rapporten og generalsekretærenes beklagelse 12. desember 2009 i Oslo, hvor alle i målgruppen var invitert til å delta, ble på mange måter en milepæl i organisasjonenes historie. Denne samlingen markerte også avslutningen på prosessen med spørreundersøkelsen og innledet en ny fase der oppfølging i tråd med den informasjon undersøkelsen hadde brakt til veie, var i fokus.

Som oppfølgingstiltak ble det iverksatt ulike samlinger, de som ønsket det fikk samtale med misjonens ledelse og det ble arrangert kurs i regi av Institutt for sjelesorg på Modum. Prosjektprosessen har vært lærerik både organisa-

sjonsmessig og menneskelig. Prosjektperioden er nå avsluttet, men arbeidet med videre oppfølging for de som måtte ønske det, samt kurs på Institutt for sjelesorg fortsetter. Fokus på tematikken skal også videreføres i en handlingsplan som omfatter både undervisning, familiepolitikk i NLM samt samarbeidet med våre internasjonale partnere.

Oppfølgingen av prosjektet ligger på personalavdelingen ved NLMs hovedkontor. Kontaktpersoner her er personalleder Kari Margrethe Solvang, ksolvang@nlm.no og seniorrådgiver Jan Sandvik, jsandvik@nlm.no.

Om NORUT

Selvpresentasjon hentet fra <http://www.norut.org/>

NORUT er en organisasjon for nordmenn med utenlandsoppvekst. NORUT er en frivillig og livssynsnøytral organisasjon med to hovedformål:

Å være et forum for kontakt og erfaringsutveksling mellom nordmenn som på grunn av sine foreldre har fått flerkulturell oppveksterfaring.

Å være en pådriver for endringer som kan sikre at flerkulturell oppvekst blir en overveiende positiv erfaring.

NORUT tror at kontakten mellom personer med flerkulturell oppveksterfaring er viktig for å utnytte og bearbeide erfaringene. Vi ønsker å øke den enkeltes bevissthet om sin egen tverrkulturelle kompetanse. NORUTs medlemmer har sin bakgrunn fra bistand, misjon, diplomati og næringsliv, og fra alle verdensdeler. De har mange ulike opplevelser av sin oppvekst i utlandet.

NORUT setter barna og deres familier i fokus for sitt arbeid og ønsker å være en pådriver for endring gjennom samarbeid og ved å fremme saker overfor utsenderorganisasjoner og myndigheter.

Mange rundt deg har lignende erfaringer som deg med å vokse opp i en annen kultur. Ønsker du et sted å henge med likesinnede? De er gjerne like interessert i å prate som du er!

Flere ganger i løpet av året arrangerer NORUT uformelle sosiale samlinger der TCK-ere kan møtes og har det hyggelig sammen. Det er opp til hver enkelt arrangør hva de legger i innholdet, enten det er restaurantbesøk, temakveld, spillekveld, filmkveld, diskusjoner, eller ganske enkelt en hyggelig sammenkomst. Foreløpig har vi noe på gang i Oslo-området, og vi håper å komme i kontakt med folk som har lyst til å gjøre noe lignende andre steder i Norge. Ellers er NORUT-gruppa på Facebook et fint sted å avtale og annonsere «happenings». Vi setter opp «events» når vi arrangerer en sosial samling, så følg med der. Du finner en link til NORUTs Facebook-gruppe på nettsidene våre. Meld deg på med en gang om du ikke er medlem! Høres

dette interessant ut? Vil du være med neste gang vi møtes, eller vil du være med på å arrangere noe? Ta kontakt med noen på NORUTs side på Facebook, eller send en e-post til styret@norut.org. Si gjerne ifra dersom du ønsker at vi skal annonsere en samling på nettsiden vår, eller om du ønsker å få beskjed dersom noe arrangeres i nærheten av deg. Vi gleder oss til å høre fra deg!

Familiepakken inneholder veiledningsmateriell utarbeidet i regi av NORUTs fagutvalg. Den er skrevet av psykolog Ingun M. Brustugun, psykolog Gøril Westborg, cand.phil. Bjarte Øen og vernepleier Ruth Kopperud.

I familiepakken er kunnskap om utenlandsoppvekst samlet og presentert på en enkel og oversiktlig måte. Det er lagt vekt på nøktern informasjon og tips til hvordan man praktisk kan anvende denne informasjonen til det beste for sine barn når man reiser ut. I tillegg inneholder familiepakken en egen del skrevet spesielt til ungdom som er på vei tilbake til Norge etter opphold i utlandet. Også her beskrives vanlige reaksjoner, og ungdommen får tips om hva de kan gjøre for å lette og håndtere det å komme tilbake til Norge.

Familiepakken er ment som en inspirasjons- og bevisstgjøringskilde for både foreldre og ungdom, og den har blitt spesielt populær hos utsenderorganisasjoner som deler den ut til personell på vei ut eller hjem.

Familiepakken kan bestilles på e-post: styret@norut.org. Ordinær pris: 250,-. Medlemspris: 215,- (15 % rabatt). Ved kjøp av ti stk. eller flere: 180,-.

Del 2: Refleksjoner over funnene i IRIS

Misjonsorganisasjonane og borna – med blick på fortid og framtid

Unndis Bergås

*Tidlegare misjonær på Taiwan og no psykolog ved Bergen Diakonissehjem,
Senter for livsmestring*

Praktisk talt heile misjons-Norge har i dei seinare åra vore inne i ein prosess for å ta eit oppgjær med fortida når det gjeld forholda for misjonærborna. Prosessen har røter over 20 år tilbake, men det var ikkje før eit stykke inn i dette tusenåret at den begynte å utvikla seg til eit gjennomgripande oppgjær som omfattar dei aller fleste norske misjonsorganisasjonar og misjonærborn. Dette har vore og er ein smertefull, men nødvendig prosess. Samtidig som ein har fokus på det som har vore, må ein også ta med seg erfaringane frå denne prosessen i planlegging for framtida.

For å sleppa bruka så mange presiseringar undervegs, gjer eg merksam på at eg i denne artikkelen som regel brukar misjonsorganisasjon om dei som sender ut misjonærar til andre land. I dette omgrepet inkluderer eg også andre typar sendeforsamlingar. Elles bruker eg misjonærborn om dei som har vore målgruppe for oppgjeret med fortida, sjølv om desse no er vaksne. Ein del personar som ikkje var born av misjonærar har også vore med i prosessen fordi dei gjekk på skular som misjonsorganisasjonar hadde ansvar for. Mykje av det eg skriv, gjeld også dei.

1. Med blick på fortida

Nødvendig prosess

Slik eg ser det, er noko av det viktigaste med denne prosessen så langt at misjonærborn har opplevd å bli høyrte og tatt på alvor, og at misjonsleiarar har erkjent at misjonen gjorde feil og har beklaga det. Dette er ein djuptgripande prosess som må ta tid. Derfor er det viktig at misjonsleiarar har signalisert at

prosessen ikkje er avslutta; misjonærborn kan framleis ta kontakt om det dei har på hjarta.

Det er også viktig at forteljingane om dei positive erfaringane får plass. Media fokuserer ofte mest på det negative og konfliktfylte. Dette kan føra til at biletet ikkje blir balansert. Sanninga er at misjonærborna er ei svært ressurssterk gruppe som har mykje å bidra med i vårt globale samfunn.

I alle fall fleire av misjonsorganisasjonane har i denne prosessen også inkludert samlingar for foreldra, dei som tok borna med seg ut og oftast sende dei på internat for å kunna stå i den tenesta dei trudde Gud hadde kalla dei til. Mange av desse foreldra slit med skuldkjensle og tunge tankar i forhold til det livet dei tok borna med på, særleg på grunn av internatopphalda som skilde born og foreldre. Det har kome tilbakemeldingar på at samlingane for foreldra har vore til hjelp. Også tidlegare tilsette på dei norske skulane og internata i utlandet har vore involverte i prosessen. Men slike prosessar tar tid. Truleg er det viktig at misjonsorganisasjonane framleis har ei open dør for begge desse gruppene, både for desse gruppene sin eigen del og fordi det kan bety noko for misjonærborna. Det er grenser for kor mange tiltak organisasjonane kan ta ansvar for, men ein kan vera med og leggja til rette og eventuelt delta dersom desse gruppene melder behov for og sjølve ønskjer å ta initiativ til tiltak.

Viktig dokumentasjon

Spørjeundersøkingane som er gjennomførte, har gjeve eit mangfaldig bilete av misjonærborna og deira situasjon. Fleirtalet voks opp på internat og blei dermed påført smerte og sår på grunn av at dei var skilde frå foreldra sine, ofte i ung alder. Ein del har opplevd alvorlege traumar som har hatt stor innverknad på deira liv. Det kan dreia seg om krenkande handlingar eller omsorgssvikt. Ekstra vanskeleg blir dette fordi det skjedde i misjons-samanheng, der borna var overlatne til andre fordi foreldra skulle forkynna ein Gud som er ein kjærleg og omsorgsfull Far. Samtidig gav fleirtalet av informantane i spørjeundersøkingane uttrykk for mykje positivt ved oppveksten sin, sjølv om mange av dei same personane også har opplevd smerte i samband med internatlivet og mange flyttingar. Spørjeundersøkingane teikna eit fargerikt og nyansert bilete av den ressurssterke gruppa som desse misjonærborna utgjer.

Misjonærborna er ein del av misjonshistoria. Gjennom den prosessen misjonsorganisasjonane har vore og framleis er i, har misjonærborna gjeve mykje verdifull informasjon om forholda for borna i dei ulike tidsepokane, og om kva denne typen oppvekst har gjort med dei. Det hadde vore interessant og verdifullt om misjonsorganisasjonane i samarbeid med representantar for

desse misjonærborna kunne ha laga utstilling eller digitale presentasjonar på grunnlag av all denne dokumentasjonen. Slike prosjekt kunne samtidig gjeve misjonærborna anledning til å snakka saman om bakgrunnen sin og dela den på ein positiv måte med andre. Misjonærborna kunne på denne måten sjølv vore med og vist meir av breidda i bakgrunnen sin. Kanskje kunne slike presentasjonar vore med og ført til større kunnskap og forståing i det norske samfunnet både når det gjeld misjonærborn og misjon?

Proessen har altså mange sider og er langt frå avslutta. Dette gjeld både i forhold til misjonærborna og andre involverte partar som har budd i utlandet, men også med tanke på konsekvensar for misjonsverksemd i framtida.

2. Med blick på framtida

Kallsforståinga

Eitt område misjonsorganisasjonane må arbeida med, er kallsforståinga. Når ein studerer misjonshistoria vår, ser det ut til at misjonærkallet ofte på ein eller annan måte kom til å stå over foreldreansvaret. Dette er i grunnen merkeleg. Misjonærkallet er eit subjektivt kall. Det står ikkje i Bibelen kven som skal reisa til andre kulturar, og det er heller ikkje opplagt at misjonærkallet skal vara heile livet. Når det gjeld det å vera foreldre, taler Bibelen tydeleg om dette ansvaret. Eit nødvendig teologisk arbeid når det gjeld kallsforståing har alt begynt etter spørjeundersøkingane og samlingar med misjonærborna. Dette må halda fram, og ein må også arbeide med å formidla det til forkynnarar og på grasrotplan. Det er ikkje nok at misjonsleiinga tenkjer bibelsk om desse spørsmåla; det er avgjerande at dei også blir formidla på ein god og bibelsk måte rundt om i forsamlingane.

Ei grundig gjennomarbeiding av kallsforståinga er viktig av fleire grunnar. Når ein har vore gjennom slike sjølvransakingar som misjonsorganisasjonane har gjort i dei seinare åra, så kan det føra til mykje positiv utvikling, men også til nye skeivheiter. Som kjent har pendelen ein tendens til å svinga for langt når den først kjem i rørsle. Ein nærliggjande feilretning i tida framover, er å bli utvatna og svak når det gjeld formidling av kall og misjonsoppdrag. Når kallet til å dela evangeliet med alle folkeslag var mellom Jesu aller siste ord (av det vi har nedskrive), så må dette vera noko som verkeleg ligg han på hjarta. Men dersom ein skal forkynna kallet til misjon sterkt, så er det dess viktigare at ein forkynner det sunt og bibelsk. Dette gjeld både innhaldet i kallsforkynninga, men også måten den blir formidla på. I ein del samanhengar trur eg det kan ha

vore lagt for stor vekt på opplevingssida av kallet og for lite på objektive og rasjonelle faktorar som talar for eller imot at ein skal bli misjonær.

Dessutan er det å ha eit sterkt misjonsengasjement ikkje det same som å gå i gamle spor. Dei fleste norske misjonsorganisasjonar har redusert talet på utsendingar sterkt i løpet av dei siste tiåra. Noko av grunnen er pengemangel. Men det er ikkje einaste årsaka. Behova og situasjonane rundt om i dei landa der ein driv misjon, har endra seg. Det er ikkje alltid like lett å få visum og arbeidsløyve som det var tidlegare. Omsynet til borna er også ein faktor som kan vera med og redusera misjonærtalet. Slike trendar kan opplevast som eit tilbakeslag, at ein har kome på defensiven. Men det treng ikkje bety mindre misjonsinnsats. Kanskje slike utfordringar kan vera ein spore til endå meir konstruktiv nytenking?

Heilskapleg strategi

Ein må vera open for å tenkja meir internasjonalt, for ikkje å seia globalt. Alt misjonsarbeid ein norsk misjonsorganisasjon støttar, må ikkje nødvendigvis vera utført av norske misjonærar og deira direkte nasjonale samarbeidspartnarar. Kanskje må ein også tenkja endå strammare strategisk. Kva oppgåver skal norske/utanlandske misjonærar ha? I kor stor grad kan ein ha misjonærar i byar og på tettstader, der det er lettare å gje borna skulegang og sosialt nettverk med andre born, og heller trena opp lokale evangelistar og prestar som så etablerer seg ute i distrikta? Misjonsorganisasjonane må også våga å tenkja gjennom kva stader det er tilrådeleg å plassera barnefamiljar, og kvar ein heller bør satsa på einslege eller par utan born (eventuelt med vaksne born i heimlandet). Dette er viktige spørsmål fordi dei også bør inkludera gjennom-tenking av ordningar som gjer at misjonærane som blir plasserte på einsame og krevjande stader, får den støtte og oppfølging som dei har behov for.

Norske misjonsleiarar er med i internasjonale misjonssamanhengar for gjensidig å utveksla impulsar og inspirasjon. I slike fora kan ein få del i statistikkar og analyser som er til hjelp når misjonsstrategien skal leggjast. Misjonsfolket må bli gjort delaktige i utviklinga og nye visjonar og få vera med og forma strategien. Dette er krevjande arbeid. Her skal behov i dei ulike områda i verda haldast saman med økonomiske og personellmessige ressursar i eigen misjonsorganisasjon. Den kunnskapen og erfaringa misjonsorganisasjonane har fått gjennom misjonærbarn-prosessen er viktige faktorar som må takast med når den vidare strategien skal leggjast.

Med kall til å nå dei unådde kjem ein ikkje utanom å driva misjon i vanskeleg tilgjengelege land og i land med ein del tryggleiksrisiko. Når ein

organisasjon skal sondera område for mogleg nysatsing, bør ein representant frå personalavdelinga vera med på rekognoseringstur til det aktuelle landet. Det er viktig at nokon heilt frå den første vurderingsperioden er med og ser forholda frå personalmessig synspunkt. Vurderingane frå personalarbeidarane kan få betydning for om ein i det heile skal starta opp arbeid i det aktuelle området, eller for korleis ein skal starta opp. Det kan handla om kor vidt det er fornuftig å senda barnefamiliar til dette området, eller om ein heller skal senda misjonærar utan born dit. Kanskje kan ein la barnefamiliar koma etter når andre har gjort seg erfaringar og lagt det første grunnlaget. Det kan også dreia seg om at ein bør arbeida med teambygging før ein sender nokon ut. Ikkje alle norske misjonsorganisasjonar har hatt mykje teambygging i sin praksis når det gjeld misjonærfellesskapa. Eit godt teamfellesskap er ein stor ressurs for både familiar og einslege, og det vil ha positive ringverknader for arbeidet. Men det kan også vera viktig når det gjeld ivaretaking av borna. Småbarnsfamiliar har bruk for nettverk rundt seg. Når ein forlet familie og venner i heimlandet, må ein prøva leggja til rette for eit nytt nettverk i det nye landet.

Screening av heile familien

Fleire misjonsorganisasjonar har alt på plass gode rutinar for screening av personar som søker om å bli tatt opp som misjonærar. Det er viktig å kvalitetssikra desse screeningrutinane, og at borna sine behov også får tilstrekkeleg fokus. I tillegg vil det vera tenleg å utarbeida rutinar og opplegg for screening av heile familiesystemet: korleis kommunikasjonen er, korleis dei som familie reagerer på stress og liknande. Slike screeningar kan vera ei hjelp til å vurdere fleire spørsmål: I kva framande kulturar og i kva type oppgåver vil denne familien truleg fungera best? Er dette ein familie som kanskje vil kunna tena Gud betre i Norge enn i ein annan kultur? Er dette rett tid med tanke på alder og eventuelle særlege situasjonar eller sårbarhet hos eitt eller fleire av borna? Ei kartlegging av både enkeltpersonar og familiesystem vil også gje betre grunnlag for ei skreddarsydd førebuing før utreise og for oppfølging på feltet. Rutinar for dette kan førebyggja problem og slitasje og kanskje medverka til færre avbrot av misjonærperiodar. Misjonsorganisasjonane bør samarbeida om utarbeiding av malar for slik screening og om kursing av dei medarbeidarane som skal ha ansvar for screeninga. Dei treng fagfolk til å få desse rutinane på plass, til kursing og til å rådføra seg med i tvilstilfelle undervegs. Men tilsette i misjonsorganisasjonane bør ha ei viktig rolle i screeningprosessen. Det er dei som representerer kjennskapen til organisasjonen og misjonslanda.

Dei personane som har kontakten med søkjarar til misjonsteneste i utlandet, må ha grundig kjennskap til landa dei rekrutterer til. Eg trur det er nødvendig at tilsette i personalarbeidet drar på tenestereiser til misjonslanda, både for å driva med oppfølging av misjonærane der, men også for å ha sjølvopplevde erfaringar frå misjonslanda, som dei kan dra nytte av når dei screenar og informerer nye søkjarar. Viktige spørsmål i samtale med barnefamiliar er kva typar skuleopplegg som er moglege, korleis tilgangen er når det gjeld venner i aktuell alder for borna, sosialt nettverk for gjensidig støtte med barnepass, og helse/fødetilbod. Her er det viktig med eit ope, nært samarbeid mellom misjonen og foreldra. Søkjarane til misjonærteneste er avhengige av informasjon og vurderingar frå misjonen med tanke på om det aktuelle misjonslandet og oppgåvene der vil passa for dei med deira familiesituasjon. Samtidig er det foreldra som til sjuande og sist må ta ansvaret for borna sine. Dette kan vera krevjande prosessar. På den eine sida kan oppvekst i ein annan kultur gje erfaringar og ressursar ein aldri ville vore utan. Det er mange av misjonærborna som har gjeve uttrykk for dette synet på sin oppvekst. På den andre sida kan ein ikkje berre tenkja at når dei vaksne opplever eit kall til misjonærteneste, så vil nok Gud syta for borna. Grundige vurderingar basert på god informasjon er viktig. Éin familie kan stortrivast og få det til å fungera godt også for borna på ein stad der ein annan familie ikkje bør satsa på å busetja seg. Derfor bør ein ta seg tid med søkjarane. Eg trur det er viktig at personalarbeidarar er med i denne prosessen. Dei misjonsrepresentantane som primært har ansvar for sjølve arbeidet på dei ulike stadene i utlandet, kan kjenna på eit sterkt press til å rekruttera nok misjonærar til viktige oppgåver. Då kan det bli freistande å senda folk ut til ein stad der ein kunne ha sett på førehand at det var store sjansar for at det ikkje blei så god klaff. Personalarbeidarar kan delta i prosessen med eit anna hovudperspektiv, nemleg å prøva få rette personar på rett plass.

Førebuing for barnefamiliar

Førebuing av misjonskandidatar må byrja der personane er. Unge ektepar er opplærde til at begge ektefellene skal få bruka si utdanning og sine ressursar i yrkeslivet. Dette er også forventa av dei i det norske samfunnet. I Norge ligg det til rette for dette med barnehagar, bra infrastruktur og mulighet for relativt arbeidssparande husarbeid. Likevel er det tøft for småbarnsfamiliar som ikkje har eit godt nettverk av familie eller venner rundt seg, som kan trå til med for eksempel barnepass av og til. Det er milevidt mellom det vanlege familielivet i Norge og det som ventar familiar i mange av landa der norsk misjon har arbeid. Kjønnssrollemønstra kan leggja føringar for kva funksjonar

dei to ektefellane kan ha i misjonslandet. Tryggleikssyn, manglande muligheter for adekvat barnepass og liknande kan medføra at den eine ektefellen må bruka mykje av si tid heime med born og hus. Oftast blir dette kvinna sine oppgåver. Kanskje er der også lite tilgang på leikekameratar for borna. Det er ikkje alltid lett å få til venneforhold til dei lokale borna. Dette kan vera fordi desse borna blir pressa hardt med heimelekser, at dei må hjelpa foreldra med arbeid, eller det kan vera på grunn av tryggleikssituasjonen. Foreldre som vurderer å bli misjonærar no, slepp å tenkja på internatspørsmålet. Men dei må tenkja gjennom om dei vil ta borna sine ut til ein stad der det er få potensielle venner for borna deira. Dei må kanskje også vurderer om dei kan tenkja seg full eller delvis heimeundervisning, eller om dei er opne for at borna går på lokal eller internasjonal skule med dei implikasjonar det har for barnet si språk- og identitetsutvikling. I det heile bør foreldre som vurderer å bli misjonærar, tenkja gjennom korleis dei ser på muligheita for at borna deira i framtida ikkje utan vidare vil definera seg som norske, men kanskje i minst like stor grad som afrikanske eller internasjonale. Barneåra er grunnleggjande for ein person si utvikling. Derfor er det noko heilt anna å ha ein del av oppveksten sin i utlandet enn å leva deler av livet utanlands etter at ein er vaksen. Det er viktig at foreldre har eit bevisst forhold til dette. Dette vil vera viktig av fleire grunnar: 1) foreldra kan møta borna med større forståing når det gjeld borna si oppleving av retur til det som for foreldra er heimlandet, men som for borna ikkje nødvendigvis vert opplevd slik, i alle fall ikkje i same grad; 2) borna kan få oppleve ei positiv stadfesting frå foreldra på si sjølvoppleving og si identitetsutvikling som internasjonale personar.

Det er såleis mange forhold misjonen bør informera om og drøfta med unge par før eventuell utreise. Det kan verka som om det vil vera umogleg å driva misjon dersom ein skal ta alle desse omsyna. Eg trur ikkje det treng fungera slik. Folk er forskjellige. Når foreldre får grundig informasjon om dei ulike misjonsfeltene som er aktuelle, kan eitt par konkludera med at det spesielle feltet er utenkjeleg for dei, medan eit anna par blir tiltrekt av situasjonen nettopp på det feltet. Dessutan skaper grundig informasjon tryggleik. Dette er viktig, for trygge foreldre formidlar tryggleik til borna sine. God screening av borna kan vera med å skapa ein slik tryggleik. Dersom foreldra er usikre på om eitt av borna er for sårbart til å flytta til eit anna land på det aktuelle tidspunktet, så kan ein samtale med ein fagperson med kompetanse på born, vera med og skapa tryggleik – anten ein reiser ut eller vel å bli heime.

Noko av denne førebuinga kan skje felles, der fleire misjonsorganisasjonar kan samarbeida. NORUT er også ein god samarbeidspartnar. Samarbeid er også nyttig når det gjeld å utarbeida informasjonsmateriell.

Oppfølging på feltet og etter heimkomst

På bakgrunn av informasjon og råd misjonsorganisasjonane no har fått frå dei tidlegare misjonærborna, bør ein arbeida vidare med oppfølging på feltet og med opplegg og rutinar etter heimkomst. Noko av det misjonærborna nemnde som det mest verdifulle i oppveksten deira, var kontakten med dei lokale og kulturen i misjonslandet. Denne informasjonen må ein byggja vidare på.

Det er godt at borna ikkje lenger treng vera skilde frå foreldra under skulegangen. Men med reduserte misjonærtal og born som bur spreidde omkring i misjonslanda, reiser det seg nye spørsmål. Korleis skal ein gje misjonærborna tilstrekkeleg sosialt nettverk med jamaldringar? Her bør ulike misjonsorganisasjonar samarbeida og vera kreative. Kanskje kan ein ha nokre veker leirskule spreidd ut over skuleåret, der born frå større område kjem saman, og der ein legg særleg vekt på kontakt med lokal natur og kultur?

Misjonærborna sin konkrete situasjon slik den blei skildra i spørjeundersøkingane, har på mange område blitt endra i løpet av dei siste tiåra. Dette gjeld ikkje minst separasjonen frå foreldra. Men nokre område representerer framleis store utfordringar. Det gjeld flyttingane, og då særleg det å koma tilbake til Norge. Mange informantar opplyste at returen til Norge var svært vanskeleg. Misjonsleiarar og personalarbeidarar bør gå nøye gjennom svara frå spørjeundersøkingane og elles tilbakemeldingar dei har fått frå dei tidlegare misjonærborna. Misjonærborn kan også bli engasjerte som rådgjevarar for misjonsorganisasjonane i dette arbeidet.

Når det gjeld førebuing til heimreise, har vår tids misjonærar og misjonærborn stor hjelp av sosiale mediar. Gjennom dei kan misjonærfamilien halda kontakt med familien i Norge på ein heilt annan måte enn før. Borna kan også få kontakt med komande barnehage eller skule og leikekameratar.

Det er som regel nokså krevjande for ein familie å etablera seg på nytt i heimlandet. Kor utfordrande det er for borna, avheng av fleire faktorar, mellom anna kor lenge familien har vore i utlandet, kvar ein har vore, og kva alderen til borna er. Tidlegare tenkte ein ofte at ei god tid for endeleg retur til heimlandet måtte vera når barnet skulle byrja på ungdomsskulen. Då er det ein naturleg ny start der borna i Norge også ofte begynner i nye klasser. Informasjonen frå spørjeundersøkingane tilseier at dette er ein vanskeleg alder når det gjeld flytting. Som regel har ein familie fleire born, og det kan bli vanskeleg å finna

idealalderen for alle borna når det gjeld å dra ut eller heim. Det er viktig å hugsa på at livet ikkje er ideelt i Norge heller. Men når familien er bevisst på utfordringane for borna sine, kan dei betre vera der for dei og hjelpa dei til å takla situasjonen. Vanskar er ikkje nødvendigvis negativt. Dersom barnet/den unge får hjelp til å meistra utfordringane, kan slike erfaringar føra til vokster og sjølvtilitt.

Eit eksempel på det er sorga born som flyttar, blir utsette for. Vi kan lett tenkja at det ikkje er rett å påføra borna denne sorga. Sanninga er at livet vil medføra også sorg. Dersom ein hjelper barnet til å få sørgja over tapa ved flyttingane på ein god måte, får dei med seg læring for livet. Likevel må foreldra i samråd med misjonen vurderer om den enkelte av deira born har sårbarhet som gjer at ein ikkje bør utsetja dei for slike utfordringar, i alle fall ikkje på noverande tidspunkt. Det kjem også an på kor mange og kor hyppige flyttingar borna blir utsette for. Dette bør misjonsorganisasjonane ha med når dei legg sin strategi. Og foreldre må ta sitt foreldreansvar på alvor ved å seia nei dersom dei blir bedne om flyttingar dei ikkje synest er bra for borna deira.

Ei nyttig hjelp for misjonærfamiliar ved førebuing til heimreise og etter heimkomst, kan vera å laga informasjonshefte, eventuelt kombinert med DVD der ein også tar med praktiske tips for korleis ein kan hjelpa borna i overgangen. Eit slikt opplegg kan innehalda informasjon om korleis ein kan hjelpa borna til å ta farvel med personar og stader i misjonslandet. Det bør stå noko om korleis ein kan ta barnet si sorg på alvor utan å overdramatisera. Ein kan koma med idéar om korleis foreldra kan hjelpa borna til naturleg kontakt med venner i nabolaget, korleis ein kan skapa forståing for bakgrunnen deira på barnehagen og skulen. Ein kan også ta med noko om korleis ein skal førebu dei på det sekulariserte norske samfunnet. Sjølv sagt kjenner foreldra både misjonærlivet og borna sine. Dei veit mykje om kva dei bør gjera. Men det er ikkje lett å hugsa på alt når ein sjølv er midt oppe i ein så hektisk og krevjande overgangsperiode. Elles er det vel sjølv sagt at skal ein laga eit slikt informasjonsopplegg, bør ein samla informasjon både frå misjonærforeldre og misjonærborn som har vore ute tidlegare og har mykje kompetanse på desse områda.

Nokre misjonsorganisasjonar har arbeidd meir med enkelte av desse områda enn andre. Dersom mange organisasjonar samarbeider og får dette innarbeidd i gode rutinar, blir det mindre kostnadskrevjande og meir slitesterkt og kvalitetssikra enn om kvar organisasjon skal ha sitt opplegg.

Avslutning: Ressursar i eit globalt samfunn

Etter kvart har vi begynt å læra kva det tyder å vere «tredjekulturborn» («third culture kids»). Dei siste åra har eit nytt uttrykk begynt å spreia seg: «tverrkulturelle born» («cross-cultural kids»). «A Cross-Cultural Kid (CCK) is a person who has lived in – or meaningfully interacted with – two or more cultural environments for a significant period of time during developmental years.» (Definisjon av Ruth E. van Reken). Dette uttrykket famnar vidare og opnar opp for rike perspektiv og mange muligheiter. Mulighetene er der sjølv sagt også utan dette uttrykket. Men språkbruken betyr noko for måten vi tenkjer og handlar på. I vår tid blir verda mindre og mindre på grunn av den tekniske utviklinga, men også fordi det går føre seg store folkevandringar over landegrensene både i form av arbeids-immigrasjon og på grunn av konflikter og krig. Det hadde vore interessant å få statistikk på kor mange personar som ville falla i kategorien tverrkulturelle born, særleg om ein også tar med vaksne tverrkulturelle born. Dei erfaringane som misjonsorganisasjonane har gjort gjennom prosessen ein har vore i gjennom dei seinare åra, er relevante for alle tverrkulturelle born.

Ser ein på misjonsarbeid i verdsmålestokk, så har det dei siste tiåra blitt fleire og fleire misjonærar frå andre land enn dei vi tradisjonelt har tenkt på som misjonsland. Korea er eit eksempel på dette. Misjonærane frå dei nye misjonslanda har impulsar å tilføra dei «gamle», samtidig som dei tradisjonelle misjonslanda har erfaringar å dela med dei nye. Erfaringane frå misjonærbarnprosessen trur eg er eitt område der ein kan bidra med tenlege impulsar til dei nye misjonslanda. Kanskje dei kan sleppa gjera nokon av dei feila dei norske misjonsorganisasjonane har gjort. Kunnskapen spørjeunder-søkingane har gjeve om opplevingar og konsekvensar i samband med internatopphald kan også vera aktuelle for misjonsorganisasjonane sine internasjonale partnarar.

I tillegg bør desse erfaringane vera av interesse for sekulære organisasjonar, bedrifter og instansar som har barnefamiliar på oppdrag i utlandet. Ein del av desse erfaringane er dessutan aktuelle for innvandrar-familiar. Det finst alt opplegg for innvandrarak som til dels byggjer på tankegods frå Inn For Landing-samlingane. Ikkje overraskande er tidlegare misjonærborn involvert i dette arbeidet. Med uttrykket tverrkulturelle born har dei og innvandrarborna ei fellesnemning. Tenk for ein spesiell føresetnad nordmenn med oppvekst i utlandet har for å forstå og identifisera seg med personar som har kome frå andre land og hit til Norge. Slike møtepunkt og fellesskap kan ein sjå føre seg både i kristen samanheng og i sekulære tiltak, til dømes innan idrett eller

musikk. Dette vil vera meiningsfylte arenaer å bruka informasjonen frå misjonærborna på. Det gjev dessutan stort rom for tidlegare misjonærborn og andre med utanlandsoppvekst til å bruka sine særlege ressursar i det fleirkulturelle, globale samfunnet vi lever i.

Kan vi framleis snakke om kallet?

Foredrag på Fjellhaug Skoler, onsdag 25. mai 2011

Kjetil Aano

Tidligere generalsekretær i NMS

Eg trur at Gud kallar menneske til si teneste. Eg trur Gud kallar til offer og forsaking, og til eit liv i tru og etterfølging.

Det er eit kall som Gud gir til alle sine barn. Vi er alle kalla av Gud til å tena han og til å tena våre medmenneske gjennom livet vårt, gjennom dei vala vi tar og det vi gjer.

Det er på den eine sida helt allment.

Men eg trur også at Gud gjer det meir direkte. Gud kan tiltala oss enkelvis, og gi oss konkrete utfordringar, beskjedar eller kall. Eg trur fortsatt at Gud kallar enkeltmenneske til å tena han på særskilte måtar.

Og slike kall er individuelle. Gud kan tiltala enkeltpersonar med ei direkte oppfordring til særskilt teneste.

Dette er bakgrunnen for misjonærtenesta, og dette er ei føresetnad for den misjonærtradisjonen som har bidratt til at den kristne kyrkja i dag framstår som meir global enn kanskje nokon gong i kyrkjas 2000 årige historie.

I ein av dei nye songane som vi alle deltar i med glede – og med beven – syng vi:

Det er navnet ditt jeg roper, vil du følge meg?

Vil du trå i mine fotspor på en ukjent vei?

Vil du kjennes ved mitt navn,

Vil du møte sorg og savn

vil du hvile i min favn og la meg bli hos deg?

Dette er eit uttrykk for dette kallet – og det kjenner eg meg igjen i og vil stadfesta. Derfor vil eg svara eit klart ja på spørsmålet om vi kan snakka om kallet.

Likevel er det rom for å hevda at vi aldri er heilt utlærde.

Det første er at vi skal vera varsame med å leggja alt for strame rammer omkring kva måte det skjer på. Her har vi lett for å absoluttera tradisjonar som er nettopp det: tradisjonar. Og Gud er alltid større enn våre tradisjonar.

Og vi må vera opne for at det er sider ved vårt ansvar, vårt kall, som ikkje dei før oss såg. Når vi gjer det, må vi våga å seia frå, og ta inn nye perspektiv.

Og om oss vil sikkert våre etterfølgjararar seia at det var ting ikkje vi tok på alvor.

Derfor vil eg frimodig hevda at vi har ting å ta eit oppgjær med, i vår måte å bruka kallet på, i kallsforkynninga og i vår presentasjon av kallet. Men det betyr ikkje at Guds kall forstummar, eller at vi ikkje lenger blir kalla – eller skal formidla eit kall.

1. Bibelsk basis

Kall til disippelskap

Kall er eit grunnleggande ord som vi ikkje kan velga vekk. Sjølve ordet for kyrkje – ekklesia – er utleda av ordet for kall: Kyrkja består av dei som er kalla av Gud.

Det går ikkje an å tenka ei kristen kyrkje eller ei kristen forsamling utan å relatere det til at vi er der på grunn av kallet som er gått ut frå Gud, som har nådd oss gjennom Den Heilage Andes arbeid og som har skapt ei tru på Jesus Kristus i oss.

Kallet er noe vi alle har felles. Alle som trur, trur fordi vi er kalla. Alle som er medlemmer av ei kristen kyrkje, er det fordi dei er kalla av Gud og har – på ulike måtar – svara på det kallet. Det er den aller første sida ved kallet.

Det har ei enkel oppfølgingside: Vi som på ubegripeleg vis er kalla, og har funne vår plass i den forsamlinga som er blitt helga av Kristus, vi blir også kalla til eit liv i samsvar med den gåva vi har mottatt. Vi blir kalla til heilagt liv: I 1. Kor. 1,2 står det: "Paulus [...] helsar Guds forsamling i Korint, de som er helga i Kristus Jesus, og kalla til å vera heilage." Tilsvarende ord kan du finna også andre stader, f eks i 2. Tess. 1,11.

Og profetane sin kritikk mot Israelsfolket var at dei, som hadde mottatt kallet frå Gud til å leva i hans pakt, forsømte det.

Kallet er noe allment. Et er noe alle vi som trur, har mottatt. Å høyra til i den verdsvide kristne kyrkja, er å vera kalla.

Kallet til særlege oppgåver

Alle er kalla, men det er likevel ein skilnad på kall og kva vi er kalla til. Det er skilnad på tenester. Dette blir demonstrert i det vesle avsnittet eg siterte frå Paulus. Eg hoppa over vers 1. Der brukar han også kallet om seg sjølv og om si særlege teneste: «Paulus, som etter Guds vilje er kalla til Jesu Kristi apostel, [...] helsar Guds forsamling i Korint, de som er helga i Kristus Jesus og kalla til å vera heilage...»

Paulus har altså – i tillegg til å vera kalla til å leva i Guds kyrkje, mottatt eit særleg kall til å vera apostel, til å leva etter Guds særlege plan, og til å utføre ei særskilt oppgåve som Gud pålegg han, med dei omkostningane og krava det stiller.

Her står Paulus i ein lang bibelsk tradisjon der enkeltpersonar blir kalla til særlege oppgåver, med særleg ansvar og særlege omkostningar. Dette er kjent stoff for oss, men la oss bare ta ein rask titt på noen få eksempel, for å visa mangfaldet i biletet:

- Moses, kongesonen med sin særlege historie, blei kalla til å vera ein leiari for Guds folk. Det skjedde gjennom ei særleg openbaring, med sterke verkemiddel og tydelege teikn.
- Jesaja hadde ein hellighetsoppleving i tempelet. Det var av ein annan art enn Moses sin, men den har to trekk som er viktige i kalls-perspektiv:
  - Det var i Guds hus han blei kalla. Det var i det rommet der Gud blir gjort nærverande, det skjedde. Det har ein lang verknadshistorie også i våre misjonstradisjonar.
  - Og han stilte seg sjølv til rådighet. Han hadde eit val, men han melde seg frivillig, og opplevde at det var bare det som var hans mulighet.
- Jeremia blei tiltalt på ein annan måte: han kjende at han ikkje hadde noe val. Skulle han leva med Gud, ja skulle han leva i det heile, måtte han gjera det i pakt med den planen som Gud hadde for hans liv: Før du var forma i mors liv, kalla eg deg... Det er harde vilkår.

Om vi så hoppar raskt til Det nye testamentet, følgjer Jesus opp både i god rabbi-stil med å samla seg ein disippelskare som registrerer meisterens ord og handlingar; og samtidig går han inn i det gammaltestamentlege mønsteret og kallar disiplane sine enkeltvis. Dei får klar melding: følg meg.

Tre korte eksempel her og:

- Peter først: Han var ein leiartype, også blant dei som blei kalla. Og det var han som svikta alvorleg. Men kanskje var det han som opplevde den sterkaste oppreisinga. Det seier noe om kva slags folk Herren kallar til særlege oppgåver. Det spennande med Peter er at han heldt fram å tena Jesus i familiesituasjonen, som ektemann og truleg far, utan at vi veit så mye meir enn det Paulus skriv om det.
- Dernest vil eg nemna Mattias: De kjenner vel til apostelen Mattias? Det var han som blei valt – gjennom loddkasting – til å overta den tomme plassen etter Judas Iskariot, som sveik Jesus. Det er det einaste vi høyrer om han. Sidan er det heilt stille. Eg synest det er eit viktig poeng: også til spesielle oppgåver er det slik at det er ganske vanlege kvinner og menn som ikkje merker seg spesielt ut, Gud kallar.

- Og til slutt, altså Paulus, som hadde eit Jesus-syn. Det er også mange som har hatt, mange gjennom heile kyrkjehistoria har blitt møtt av ein Jesus-skikkelse som har kalla dei til å tena seg på ulike måtar. Her har Paulus gitt oss ein modell for det særlege kallet, som har hatt ei stor verknadshistorie. Og for det andre: Paulus har forma ein tenestemodell som har følgt den kristne kyrkja fram til i dag: Sølibatet som vilkår for å tena Gud i noen særlege oppgåver. Dette kjem eg litt tilbake til.

Eitt poeng til i overgangen mellom det bibelske materialet og vår kallstradisjon: Det er forholdet mellom den individuelle kallsopplevinga, og gyldiggjeringa av den. I kyrkja i Norge lever vi med ei spenning her, som eg vil meina er ganske fruktbar, og som vi deler med mange andre kyrkjer:

- I mange miljø blir den personlege opplevinga tillagt stor vekt. Men denne vekta må balanserast mot ei kyrkjeleg/teologisk stadfesting av det personlege kallet. Både i NLM og i NMS er det slik at misjonærkallet blir først gjort om til eit legitimt kall, når personen er antatt og innvigd av ein organisasjon som forstår seg som ein som forvaltar eit oppdrag. Ein brukar gjerne litt ulike ord om dette, men det er eit kyrkjeleg perspektiv her – eit ekklesia-pespektiv, som er viktig. Eg trur at det er godt at denne spenninga finst. For historia viser oss to ting:
- For det første at personlege opplevinga er sårbare saker, og menneske, uansett kor sterke kallsopplevingar dei har, treng å forankra si sjølvforståing i noe som er større enn opplevingar. Og på den andre sida, opplevingar har fleire kjelder enn Den heilage ande. Ikkje minst er mi eiga ånd og mitt eige ego ei ganske sterk drivkraft, og den blir ikkje mindre tvitydig når den ikler seg eit åndeleg språk. Derfor treng den personlege opplevinga eit organisatorisk og ekklesiologisk korrektiv.
- Og for det andre: Historia har vist oss igjen og igjen at også ekklesia – forsamlinga av dei som er kalla, og deira leiarar - kan komma på avvegar, kjærleiken kan kjølna og ein blir meir opptatt av ytre former og eigne posisjonar, enn av å vera ein levande reiskap for Gud nåde, ein bustad for Guds ande kanalen for gudsrrikekreftene i denne verda. Derfor trengst frå tid til tid, kyrkjer og organisasjonar å bli vekta opp av enkeltmenneske med visjonar og profetiske kall .

Dermed er vi over i vår tradisjon:

2. Vår kallstradisjon: vår bruk av ordet kall

Vi har i vår tradisjon tatt med oss den felleskristne, før-reformatoriske tradisjonen der vi opererer med kall på så å seia to nivå. Vi skil mellom det ordinære og det ekstra-ordinære. Eg trur ikkje vi gjer noen urett ved å hevda at vi har hatt eit sterkt fokus på det særlege, det spesielle kallet – og då ganske

spesielt kallet til misjonærtjeneste. Det er blitt lese og tolka ganske umiddelbart i lys av profet- og apostel-tradisjonen. Som noe overordna og absolutt, som noe som overstyrer andre kall eller forpliktingar og som noe heva over tid og stad.

Også då eg for 40 år sidan var misjonsstudent, opplevde vi mange diskusjonar om misjonærkallet. I NMS førte vi debattar i våre interne organ. Eit av spørsmåla var om misjonærkallet varte livet ut, eller om det kunne tenkast eit tidsavgrensa kall, der ein også tok omsyn til andre plikter, som kanskje blei meir framtrедande når f eks barnas skulegang kravde det. Det var ikkje internat som var spørsmålet den gongen, men om foreldra burde vera i heimlandet saman med barna når det ikkje lenger var skuletilbod på misjonsfeltet. Eg huskar eg skreiv eit heftig innlegg der eg argumenterte for at dersom Gud kunne kalla, kunna han også kalla til noko nytt! Eg fekk eit engasjert svar tilbake: Ei slik relativisering av misjonærkallet var lite kristeleg, og dessutan ville det undergrava vår evne til misjon – og det var overordna alt.

Spørsmålet om kallet engasjerte sterkt også langt utover tilsette. Tre somrar på rad reiste eg på misjonsturné saman med andre studentar, og då møtte vi svært ofte spørsmålet: Korfor vil de bli misjonærer? Og svaret som var forventa – og eg vil føya til – med rette, var: Fordi vi har fått eit kall.

Ei anna side ved kallet er at det har gitt oss som har fått det, oss som opplever oss kalla til å vera misjonærer - ein eigen aura. Det har på mange måtar plassert oss i ein eigen kategori.

Det er ganske forbløffande å møta dette, og å oppleva kor sterkt det er. Seinast sist veke møtte eg ein god misjonsvenn, ein person med ein ansvarsfull stilling i samfunnet og som tok på seg viktige funksjonar i lokalkyrkjelyden der han bur. Han fortalte meg med begeistring om eit besøk han hadde hatt på «misjonsmarka» for noen år sidan, og fortalte om sterke opplevingar i møte med kristne i eit anna samfunn, under ganske forskjellige livsvilkår. Det hadde inspirert og fornya han. «Men», sa han, «eg lærte ein ting til og: også misjonærer er menneske!» «Velkommen i klubben!» tenkte eg.

Poenget er viktig likevel: ennå tenker mange slik at ein plasserer misjonærkallet i ein slags helgen-tradisjon. Og det har også to sider: Den eine er at ein blir tenkt på som nesten fritatt frå konsekvensane av arvesynda. Det er feil – om noen skulle vera i tvil om det. Og det er nesten bare ubehageleg å oppleva. Men den andre sida av har nok ikkje vore utan betydning for rekruttering og vilje til å tena, både lenge og under harde vilkår: Ein får ein posisjon og ein status som definitivt gir mye tilbake.

Bakgrunnen for det doble kallet og luthersk oppgjer

Vår måte å tenka og tala om misjonærkallet på, føreset ei dobbel kallsforståing: Både at alle vi som deler trua, også deler det å vera kalla; og kallet gir oss alle plikter.

Men samtidig er det altså noen som får eit særskilt kall. Det har følgt den kristne kyrkja gjennom heile si historie. I den katolske middelalderen var det å få eit kall, det same som å gå i kloster. Og det førte igjen til ein type todeling blant dei kristne: dei som bare var vanlege kristne: og dei som tok trua heilt ut, etterfølginga på alvor og let omvending få radikale konsekvensar: kallet førte til kloster og sølibat som prest, nonne eller munk.

Baksida av dette var ein slags dualisme der kvardagslivet ikkje blei sett på som sann teneste for Gud; og todelinga førte til ei form for «stedfortredande hellighet»: Dei som var retteleg kalla, levde på sett og vis trua ut for alle oss som ikkje makta det.

Det var noe av dette Martin Luther reagerte mot. Og han snudde kallsforståinga på hovudet. Hans vesle katekisme er ein pedagogisk genistrek. Og her understrekar Luther at kallet til å tena Gud er gitt oss alle, og det gjer vi ved å ta på alvor det ansvaret vi får gjennom livet, i arbeid, i familie og i forsamling og kyrkje.

Luther løfta våre kvardagsoppgåver opp til å bli likeverdige med dei særlege oppgåvene som presteskap og munke- og nonnevesen var berarar av. Vanlige kristnes kvardag var like heilag som den tenesta som prestar og misjonærer utførte.

Ein kan seia at det særlege ved luthersk kallsforståing og kallsetikk er at her bryt han skiljet mellom dei heilage og dei vanlige: Kallet er å leva i Guds gode ordningar. Luthersk teologi gjer opprør mot skiljet mellom det ordinære: livet i familie, livet som Guds medarbeidar på jorda; og det ekstra-ordinære: dei som tar kallet heilt ut i etterfølging som munkar/nonner, klosterfelleskap, osv.

Dette var eit nødvendig oppgjer. For det hadde utvikla seg på måtar som ikkje svarte til intensjonen. Etter mi meining ligg noe av lutherdommens gåve til den felles kristne tradisjonen her: Eit oppvurdert syn på vårt kvardagsliv, og ei sterk understreking av at vi tener Gud gjennom vår daglege åtferd, gjennom våre yrker og oppgåver, gjennom vårt relasjonelle ansvar til dagleg, gjennom å vera gode medmenneske og ansvarlege forvaltarar av skaparverket.

Men samtidig hadde den lutherske kallsforståinga utilsikta konsekvensar.

For det første førte det til ei samankopling mellom offentlege ordningar og kyrkja som ikkje bare har vore til det gode. Mange land med luthersk statskyrkjeleg tradisjon slit med å finna gode modellar i ei ny tid.

Det hadde for det andre konsekvensar for dynamikken som spenninga mellom det ordinære kallet til tru og disippelskap, og det ekstraordinære kallet skapte, blei borte i luthersk kyrkjeforståing. Den lutherske kyrkja blei temma. I vår del av verda var det den katolske kyrkja som var misjonerande heilt fram til ca. år 1800. Historia i etterkant har vist oss, trur eg, at det er noe bibelsk grunnleggande viktig i at kallet har to nivå og to dimensjonar: Det eine er det allmenne og ordinære, som er like viktig som alt anna; det andre er det særlege og ekstra-ordinære. Det er ikkje viktigare enn det andre, det er bare ekstra – dvs. utanom det allmenne.

Det ekstraordinære kom tilbake – og det gjorde det med kraft.

Det kom tilbake gjennom sterke vekkingsbølger og åndelege og kulturelle tradisjonar som vi alle er barn eller barnebarn av:

- Pietismen som åndsbevegelse (og ikkje først og fremst som kristen kulturvariant der ein er skeptisk til skaparverkets mangfoldige gåver).
- Misjonsrørsla som begynte i Storbritannia like før 1800, og som var ei sterk åndskraft i heile den europeiske protetantismen fram til ca 1950. Og som også er levedyktig etter 1950, men som er i ferd med å ta andre former og finna andre løp.
- Individualismen, der den enkeltes oppleving av å ha ein personlig misjon, ei personleg oppgåve, og der målet er å oppfylla den, blir ei vesentleg drivkraft. Når den så blir kombinert med ei forståing der mitt kall og mi realisering av dette kallet, er sanksjonert av Gud, blir dette ei mektig kraft som er vanskeleg å motsetja seg.
- I noen delar av misjonsrørsla i Europa, var dette kombinert med to andre faktorar som bidrog til å styrka misjonskallets posisjon:
  - Det eine var ei sterk betoning av frelse/fortapelse, på ein slik måte at dette ikkje prinsipielt, men i praksis nesten blei framstilt slik at det blei løfta or Guds hender og over i våre: Dersom vi ikkje nådde menneske med evangeliet, ville dei gå evig fortapt.
  - Underleg nok blei dette gjerne kombinert med ein kulturoptimistisk tankegang der vi samtidig som vi skulle dela frelsens gåver med menneske, hadde vi også eit kulturelt kall: Å dela den europeiske kulturs velsigningar med underpriviligerte folkeslag. Dette blei rett nok tillagt ulik vekt i ulike ulike misjonstradisjonar.

På denne måten blei skiljet mellom det ordinære og det ekstraordinære gjenoppretta, og med stor styrke. Og det har også hatt konsekvensar, både praktiske og teologiske – andre enn dei vi såg i det det katolske systemet. Der hang dette skiljet mellom kvardagsliv og særleg teneste saman med måten ein hadde organisert livet på: dei som levde det ekstraordinære kallet, hadde også ein ekstraordinær livssituasjon: Dei levde enten i sølibat aleine, eller i kloster-

liknande fellesskap der dei ikkje hadde barn, og der det var akseptert at øvrige familieforplikingar blei ivaretatt av andre.

I den protestantiske varianten forsøkte vi å kombinera dette. Og då er vi midt oppe i dagens misjonærbarndebatt. For når ein kombinerte eit liv i det ordinære kallet, med det ekstraordinære kallet, hadde det siste lett for å få forrang. Og vi utvikla i tillegg ein åndeleg retorikk, knytt til misjonærars særlege stauts, og ein teologisk retorikk, knytt til misjonens livgivande bodskap som hadde hast, på ein slik måte at det overstyrte andre oppgaver.

Sagt litt annleis, prøvde vi å kombinera ekte bibelsk todimensjonal kallsforståing med ein luthersk kallsetikk og ein fellesprotestantisk pietistisk misjonsspiritualitet. Det førte til ei sterk nedtoning av viktige sider ved luthersk kallsforståing. Og for det betaler vi ein høg pris. Det prosjektet som vi nyleg har gjennomført, om misjonærbarns livskvalitet og oppvekstvilkår, har synleggjort dette. Vi har alle stått i ein tradisjon der kallet til misjon har vore overordna alle andre kall.

I møte med mange av misjonærbarne, blir det reagert på at ein brukar ordet kall om å vera foreldre. Og med rette, på ein måte. For eit kall er noe ein kan velja eller la vera å velja å følgja. Men ein kan ikkje velja bort å vera forelder når ein først har blitt det.

Men på den andre sida, det som var sjølv poenget med å bruka ordet kall om dette frå Luthers side og frå luthersk tradisjons side, var å gi denne praktiske, daglege oppgåva same status som det å tena Gud ved å følgja eit direkte opplevd kall. Og det vil eg støtta: Å få barn er ei like sterk melding – frå han som har skapt oss alle, om at her ligg di gudgitte oppgåve – eit like sterkt kall til å ta det på alvor som eit misjonærkall frå oven skrive med lyn over himmelen.

3. Kor går vi nå?

Særleg dei siste åra har vi som misjonsorganisasjonar blitt konfrontert med visse konsekvensar av vår måte å arbeida på. Eg tenker her særleg på det felles arbeidet NMS og NLM gjorde i høve til misjonærbarne. Vi har hatt ein viss kunnskap om dette før, men har fått større innsikt nå. Vi kan ikkje fortsetja med å administrera ordningar som vi veit fører til at mange uskuldir betalar ein pris dei aldri har sagt ja til, eller langt mindre bedt om.

Men la meg på bakgrunn av både dei refleksjonane eg har delt med dykk her, og dei erfaringane som NMS og NLM saman har hatt gjennom det omtalte prosjektet, forsøka å trekka noen meir praktiske konsekvensar.

Eg held fast på dette: Gud fortsatt kallar menneske til si teneste. Eg trur Gud kallar til offer og forsaking, og til eit liv i tru og teneste. Det er eit kall som Gud gir til alle sine barn. Vi er alle kalla av Gud til å tena han og til å tena våre medmenneske gjennom livet, gjennom dei vala vi tar og det vi gjer.

Gud kan også tiltala oss enkelvis, og gi oss konkrete utfordringar, beskjedar eller kall. Eg trur at Gud fortsatt kallar enkeltmenneske til å tena han på særskilte måtar. Og slike kall er individuelle. Gud kan tiltala enkeltpersonar med ei direkte oppfordring til særskilt teneste. Dette er bakgrunnen for misjonærtenesta. Dette må halda fram. Men det stiller krav til korleis vi gjer det.

- **1. Det krev forsvarlege rammer for misjonærtenesta.** Den tida er forbi i Norge, då vi kan tillata at misjonærkallet overstyrer vårt ansvar for å ta familie og barns behov på alvor. Misjonærkallet kan ikkje framstillast slik at det gir oss rett til å senda menneske til teneste når vi veit at det fører til at andre enn dei som seier ja til kallet, betalar prisen. Då snakkar eg om barna. Det er viktig å gi rom til arbeidet med å laga ordningar som tar dette på alvor.
- **2. Endra roller for vestlege misjonsorganisasjonar:** Kanskje må vi tenka annleis om arbeidsdeling mellom sør og nord? Her er vi også i ei tid der det skjer store endringar. Det er ikkje lenger bare misjonærer frå Vesten som er agentar for den kristne religionens vekst og ekspansjon. Og slik skal det vera. Vi må vera lydhøre for Guds tiltale, også når han er ganske stillfarande, slik at vi kan finna vår rolle i Guds globale kyrkje.
- **3. Innafor slike rammer som her er sagt, må fortsatt la kallet lyda.** Det er viktig å formidla kallet – både kallet til å leva i tru og å tena Gud innanfor dei allmenne rammene – og å formidla det særlege kallet til å arbeida som misjonær i tverrkulturelt perspektiv.
- **4. Vi må tenka globalt og misjonalt.** I vårt arbeid med å formidla kallet, er det viktig at vi tenker globalt: Vi kan ikkje lenger dela verda inn i ein tydeleg kristen og ein tydeleg ikkje-kristen del, sjølv om det fortsatt langt på veg er sant mange stader. Biskop Mano Rumlshah frå Pakistan omtrent fillerista meg då eg sa noe tilsvarande: Når du er frå Pakistan og kjem til Europa, blir dette bare snikk-snakk, sa han. Og han har sjølv sagt rett. Men det er eit poeng likevel, å bryta førestillinga om at misjon er noe vi frå Vesten tar med oss og gjer andre stader. Perspektivet treng å bli utvida.
- **5. Vi må tenka misjonalt og metodisk:** Dersom vi ser at heile verda er Guds misjonsmark, og vi alle er objekt for Guds misjon – han vil dra oss alle nærare seg – då har det også noe å seia for korleis vi presenterer misjonskallet. Nå seier eg ikkje at det er det same kor i verda du gjer teneste. Det fører ofte til sjølvopptatte og nærsynte forsamlingar som helst vil tena Gud innafor ein relativt behageleg horisont. Men det eg

seier er at vi må sjå det globale og det nære i samsyn. Og det kan vi bare dersom vi forstår vårt oppdrag som eit misjonalt oppdrag.

- **6. Vi må sjå på våre misjonsmetodar ein gong til:**
  - a. Legga til rette for at familiar kan gjera teneste i misjon. Dette krev meir av oss og fleire ressursar enn vi brukte før. Alt nå brukar vi store ressursar på personal- og familiepolitikken vår. Vi må søka ein rett balanse mellom å legga til rette for at familiar kan fungera, og kor mange og kor lenge dei kan fungera.
  - b. Trua følgjer flyttestraumen: Saman med organisert misjonsarbeid er den viktigaste årsaka til kristen ekspansjon at kristne har tatt trua si med seg når dei reiser eller flyttar. Det er grenser for kor langt ein kan organisera det spontane, men eg veit at ein arbeider med å støtta slike prosessar, og eg vil gi mi støtte til det.
  - c. Kortidsengasjement i misjon: Sjølv om det aldri fullt ut kan erstatta langtidsengasjementet, er det viktig å legga til rette for gode ordningar.
- **7. Utvikla ein ny, global og økumenisk misjonsspiritualitet.** Eg ser meg omkring og registrerer at det i heile den verdsvide kyrkja er fleire viktige rørsler som så langt bare i begrensa grad direkte har påverka misjonsorganisasjonar i Norge, og det er ikkje sikkert vi skal ta inn over oss alt heller. La meg kort nemna tre:
  - a. Ein type treeinighetsspiritualitet som understreker samanhengen mellom Kristustru og vårt truga skaparverk.
  - b. Ei understreking av den åndelege dimensjonen i heile tilværet. Ein brukar gjerne holisme som omgrep, og det rommar mykje rart, men ein god del av dette kan godt kombinerast med ekte kristen tru på den treeine Gud.
  - c. Ein trend trur eg ikkje vi skal oversjå: Det er ein aukande interesse for å skapa ekte protestantiske utgåver av kommunitetsliv, gjerne kombinert med frivillig sølibat, i ein periode eller livet ut. Dette trur eg vil vera viktig for oss som misjonsrørsler å sjå på, og å sjå om vi kan knytta til oss. Her ligg det mange muligheter til å samtenka misjonærkall med ein spiritualitet med røter tilbake til kyrkjens tidlege historie, men som likevel får ein ekte samtidsutforming og er eksplisitt protestantisk.

Kor går vi? Eg har ikkje alle svara. Og eg lever godt med at eg ikkje har det. Det er noe med å tru at Gud faktisk ser lenger enn vi gjer.

Men eg trur Guds kall står ved lag. Og eg trur at vi, når vi svarer, må finna måtar å svara på, der det er vi sjølve – og ikkje andre – som betaler prisen for det valet vi gjer. Og då kan vi og skal vi svara:

Herre,

Når du kaller, må jeg lytte.

Jeg vil følge deg!
Jeg vil vende om og vandre
på en ukjent vei.
Dit du går, vil jeg gå med,
Herre, la din vije skje,
for jeg vet at jeg skal se
mitt liv fullendt i deg. Amen.

Kan vi fortsatt snakke om kallet?

Respons til Kjetil Aanos foredrag

Egil Grandhagen

Tidligere generalsekretær i NLM, førstelektor ved FiH

Takk for et fint foredrag – reflektert og balansert, med mye god teologi. Du kan regne med at svært mye av det du har båret fram faller i god jord. Du kjenner den tradisjonen vi står i, og du har evnen til å være omsorgsfullt kritisk til den. Etter den misjonærdebatten vi har hatt, er det behov for å gjennomtenke hvordan vi snakker om kallet, og spørre oss selv og det er noe både ved retorikken vår og praksisen vår som burde endres. Ditt bidrag hjelper oss til å senke skuldrene og komme oss opp av mistenksomhetens skyttergraver, dersom vi skulle befinne oss i en slik.

Vi snakker om noe som er viktig for oss. Vi er på en måte på hellig grunn når vi snakker om kallet. Der kan vi gjerne bli stående, samtidig som vi fortsetter å reflektere kritisk. Min oppgave er altså i tillegg å være kritisk til Kjetils foredrag, uten at det røkkes ved et svært positivt helhetsinntrykk.

Jeg vil først gi min tilslutning til distinksjonen mellom det allmenne og det individuelle. Denne skjelningen er nødvendig. Gud har kalt alle kristne til å tjene sine medmennesker med hele seg både i ord og handling. Alle som tror på Jesus er kalt til dette.

Samtidig har en gammel kristen tradisjon noe å si oss om Guds ledelse av sine barn. Misjonærkallet osv. er et eksempel på det. Men mens det allmenne handler om udiskutabel bibelsk norm, handler Guds ledelse om noe subjektivt. Misjonærkallet er et enkeltmenneskes opplevelse av Guds tiltale. Som sådan kan den påvirkes av ulike feilkilder. Det er viktig å si det og være åpen for det. Det betyr ikke at det er uvesentlig, men at sendemenigheten må bekrefte det dersom det skal være gyldig.

Det er noe jeg kunne tenkt meg bedre utdypet i foredraget:

- Det grunnleggende kallet handler i NT om å følge Jesus. Evangeliene gir oss et sterkt inntrykk av nettopp dette. Følge betyr her å vandre sammen med, lytte til, hengi seg til, elske, lære å kjenne. Å følge Jesus er ikke det samme som å tjene ham. Mange kristne ledere har sin identitet og sitt selvbilde knyttet til det de gjør for Jesus i stedet for at det er knyttet til ham selv. Vår viktigste oppgave som ledere er ikke å forkynne Guds ord, men å lytte til Guds ord. Kallet vårt er å innrette oss slik at vi setter av tid til å bli mer

kjent med ham, blir mer preget av ham. Spørsmålet til Peter var: «Elsker du meg,» ikke: «Er du villig til å tjene meg?» Dette er det grunnleggende kallet. «Mitt liv vil jeg leve i samfunn med Jesus».

- Du nevner ikke spesifikt misjonsbefalingen. Jeg tror den er viktig. Den forekommer i alle de fire evangeliene og i Acta. Og både Acta og den tidligste misjonshistorie bekrefter at de første kristne tok denne befalingen på alvor. Misjonsbefalingen er allmenn, og den er objektiv i den forstand at den er gitt oss. Som et budskap utenfra oss selv. Mange har fortalt at denne befalingen berørte dem slik at de fikk en overbevisning om at de skulle tjene Gud blant folkeslagene.

- Misjonssituasjonen pr. dato er også et «kall». Det er fortsatt store grupper av mennesker som har tilhold utenfor rekkevidden av eksisterende misjonsvirksomhet. Skal de nåes må noen bosette seg innenfor deres område og lære deres språk og vitne for dem.

- Hva med de vanskelige tekstene som vi nesten aldri preker om? Jeg tenker på de som handler om å forlate far, mor og barn «for mitt navns skyld» (Matt 19,29) eller «den som elsker sønn eller datter mer enn meg, er meg ikke verd» (Matt 10,37). Av og til ble de brukt for å legitimere langvarig fravær fra barna i tjeneste for misjonen. Det blir feil. Dette er tekster som har en helt annen horisont. Skulle situasjonen relateres til vår tid måtte eksempelet være den muslimske ungdommen som er blitt døpt, og som kommer hjem til landsbyen for å fortelle hva som er skjedd. Presset for å gå tilbake. Truslene. Flukten hjemmefra. Fordi Jesus er viktigere enn alt. Ikke tjenesten. Ikke NLM, men Jesus!

Bokanmeldelser

Dagfinn Solheim, *Misjonsvitenskap: Guds Rike er kommet nær* (Oslo: FiH-forlaget, 2011).

Omtale ved Ingrid Eskilt

Førsteamanuensis ved Ansgar Teologiske Høgskole

Å arbeide i Guds Rike er som å delta i et stafettløp. Den enkelte som deltar må løpe sin distanse og sørge for at stafettpinnen blir overlevert til neste person som igjen skal bringe den enda nærmere målplasseringen. Dette er et haltende bilde, men poenget er at det er to ting som teller: jeg må gjennomføre min distanse og levere fra meg til nestemann og sørge for at det ikke blir rot i vekslingen som det heter. Japanmisjonær og førstelektor på Fjellhaug har fullført sin yrkesmessige karriere og blitt pensjonist, men før han avsluttet sin stafettdistanse som lærer, overlot han stafettpinnen til nye generasjoner, ikke minst gjennom å gi ut læreboka i sitt eget faglige hovedfelt:

Misjonsvitenskap: Guds Rike er kommet nær. Denne boka er en berikelse for de nye generasjonene som skal videreføre stafettløpet med å bringe evangeliet om Guds Rike til folkeslagene og til nye generasjoner her hjemme. Boka inneholder de faglige områdene som slike bøker bør inneholde: en fyldig innledning der noe av den tredje verdens kritikk mot Vestens teologi er tatt med så vel som det viktige paradigmeskiftet der arbeidet ikke lenger er orientert ut fra hva vestlige misjonsarbeidere synes er viktig, men at verdensmisjonen på en ny måte har mange sentra og perspektiv. Den har fyldige bibelske og misjonshistoriske avsnitt og viktige kapitler om budskapets møte med andre kulturer, religioner og livssyn. Ikke minst har den en viktig misjonsstrategisk del.

Boka bærer preg av at Solheim har satt seg inn i dagens missiologiske debatter og kjenner de viktige spørsmålene som er satt på dagsorden. Han stiller mange spørsmål som han ikke alltid svarer tydelig på. Dette er på mange måter positivt. Han åpner for egen refleksjon og det er tydelig at han ønsker nytenkning og konstruktiv kritikk av egne posisjoner som kanskje har vært mer preget av vår modernistiske kultur enn vi har forstått eller liker å forstå? Dette er en utfordrende måte å avlevere stafettpinnen på: fortsatt løpet, men vurder om det ikke er litt andre måter dere skal legge løpet opp på enn vi har gjort!

Denne boka fanger opp både troskapen mot den evige Gud, hans oppdrag og Hans ord og de skiftede strategier og tankemodeller som konstant er under utarbeidelse for å nå mennesker fra alle nasjoner, folk og stammer i vår tid. Misjon blir her i boka nettopp sett som en forandringsagent med kraft til å endre det som er stagnert og fastlåst i denne verden hvor det finnes så mange bindende og destruktive krefter.

Boka har fyldige avsnitt hvor misjonsoppdraget blir trygt forankret i Skriften. Den har kapitler hvor vi kan bare få servert tidligere tiders misjonshistorie, men det trekkes relevante lærdommer av misjonshistorien for dagens misjonsutfordringer. Ikke minst har boken viktige og interessante kapitler om hva som skjer når budskapet om Guds Rike krysser kulturelle og religiøse barrierer og hvilke strategier vi skal legge for arbeidet i vår tid. Kontekstualisering er et viktig tema i boka.

Boka viser at Solheim ikke kun har en teoretisk interesse av misjonsarbeidet, men at han selv har stått midt oppe i det og vet hva hverdagen dreier seg om. Boka har et fyldig strategisk kapittel som viser at det praktiske misjonsarbeidet står Solheims hjerte nær. Strategi og metode er også det som lettest blir kontekstuellet og gammeldags, samtidig som strategi og metode er helt nødvendige for å sette misjonsoppdraget ut i praktisk virkelighet.

I en tid da misjonen blir satt under massiv kritikk, også innenfor Vestens kirker, blir denne boka ekstra viktig. Den fremholder at misjonsoppdraget fortsatt har gyldighet også for oss i den vestlige delen av verden. Boka kan anbefales til alle som både vil ha en trygg bibelsk forankring for misjonsoppdraget, holde seg oppdatert på hvilke tema som er oppe til debatt innenfor misjonsvitenskapen samtidig som den stiller viktige spørsmål som alle som vil arbeide med misjon i dagens verden bør gjennomtenke.

Egil Grandhagen, *Glimt fra Asia misjonshistorie: Fra begynnelsen og fram til ca. 1600* (Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2011).

*Omtale ved Arne Redse
Professor ved FiH og ved HVO*

Apostelgjerningane fortel oss korleis dei første kristne misjonerte – med Paulus i spissen – nordover og vestover til og med Roma. Samstundes drog andre misjonærar sørover, til Egypt, Etiopia og Nord-Afrika, og andre drog austover frå Damaskus i Syria til Nord-Irak og vidare til Persia (Iran), India, Sentral-Asia og Kina.

Det er misjonen nord- og vestover vi her i Vesten kjenner best til. Ikkje berre fordi starten på den er velkjend gjennom Apostelgjerningane, med også fordi dette er vår historie.

Eit ikkje mindre imponerende misjonsarbeid gjekk føre seg austover. Dette er lite kjent i vår samanheng. Egil Grandhagen tek oss med inn i denne historia på ein glimrande måte. Boka gir oss mange glimt med nært fokus frå misjonshistoria i Asia, som tittelen seier – som for eksempel i kapitlet om Johannes av Plano Carpini. Men den er meir enn glimt. Den dreg også opp dei lange linjene frå starten og fram til ca. 1600.

Boka er med andre ord først og fremst ein presentasjon av historia til den austsyriske kyrkja (Kyrkja i aust / The Church of the East) – korleis denne vart utbreidd austover frå det området som i dag utgjør Syria og nordre Irak, og austover til Kina. Boka er den første breiare framstillinga på norsk av kyrkje- og misjonshistoria til denne kyrkja. Den austsyriske kyrkja, eller Kyrkja i Aust (Østens kirke) er den same som den som vi meir vanleg har omtalt som den nestorianske. I dag er den redusert til små grupper i Syria og Nord-Irak og til grupper av flyktingar i Europa og USA. Desse er dessverre blitt splitta i fleire greiner. I tillegg til den nestorianske misjonshistoria får vi innblikk i den første romersk-katolske misjonen i Asia, fransiskansk misjon under mongol-dynastiet i Kina, og jesuittane sin misjon under Mingdynastiet.

Framstillinga er ordna i fire deler:

Første delen startar i aposteltida og fortel korleis kyrkja vart utbreidd austover frå Syria til Persia og India.

I andre delen får vi vite korleis evangeliet vart utbreidd i Kina under Tangdynastiet, i perioden 635 til 907, av nestorianske misjonærar.

Tredje delen dreier seg om den austsyriske kyrkja under mongolane – frå Djengis-kahn let seg utrope som «verdsherskar» i 1206 til den verste forfølgjaren av dei kristne, kahlen Timur, døde i 1405. Nestorianarane misjonerte i Kina i to periodar, først under Tangdynastiet og deretter under mongoldynastiet. I denne tredje delen er historia om dei første romersk-katolske misjonærane til Kina inkludert. Og i eit lengre avsnitt på over ti sider får vi eit portrett av ein pavelege utsending til mongolhovudstaden, Johannes av Plano Carpini.

Fjerde og siste delen handlar om romersk-katolsk misjon i Kina i perioden 1583 til 1644. Det dreier seg i hovudsak om jesuittane sitt arbeid under leiing av Matteo Ricci og etterfølgjarane hans inntil Mingdynastiet bukka under i 1644.

Grandhagen er ikkje minst oppteken av kva vi kan lære av denne historia. Kvar del avsluttar derfor med ei oppsummering der det vert antyda kva vi kan lære av den presenterte biten av misjonshistoria. Det er misjonsstrategen som kjem til syne. Det må kunne seiast at Grandhagen synest å vere open i retning av ei ganske omfattande kontekstualisering.

Den austsyriske teologien på det syriske kyrkjespråket, var jamt tradisjonell apostolisk. Kyrkjemøtet i Efesos i 431, som fordømde Nestorius som vranglærer, forstod han neppe heilt rett, meiner mange teologihistorikarar i dag. Den austsyriske kyrkja er då heller ikkje lenger rekna som heretisk i kristologien.

Det må på den andre sida innrømmast at dei nestorianske misjonærane gjekk veldig langt i kontekstualiseringa av budskapet der dei kom. Det dei må kritisera mest for i kinesisk samanheng, var språkarbeidet. I det som er blitt funne, av omsetjingane deira av kristne tekster til kinesisk, er omsetjingane av dei sentrale kristne omgrepa jamt over dårleg. Dei vart etter kvart gode i kinesisk, men ein kan undre seg over mange av dei vala av kinesiske teikn dei gjorde når dei skulle omsetje sentrale kristne omgrep.

Grandhagen nemner at dei omsette «Gud» til kinesisk ved hjelp av fleire ulike teikn. Dei var ikkje konsekvente. Grandhagen går ikkje inn på detaljar her, men vi kan ta med oss at dei kunne omtale Gud som Fo (buddha), eller som Shi Zun, som er namnet på ein spesiell buddha. Dei kunne også transkribere det hebraiske Elohim (Gud) med tre teikn nesten likelydande med dei tre stavingane i «Elohim». «Den heilage ande» vart heller ikkje konsekvent omsett. Den dårlegaste omsetjinga var nok «Den kjølege vinden». «Guds lov» vart omsett med «Fofa» – den buddhistiske lova. Så og seie alle teikna nestorianarane brukte til omsetjing av sentrale kristne omgrep, omgrep som

Den heilage ande, frelse, nåde, apostel, engel, rettferdiggjering, vart forkasta av jesuittane. Det kan ikkje nektast for at nestorianarane mislukkast med omsetjingsarbeidet sitt, kanskje meir enn Grandhagen gjev uttrykk for. Vi kan spørje om ikkje det dårlege omsetjingsarbeidet var viktigaste årsaka til at kristendommen ikkje slo skikkeleg rot i Kina under dei to nestorianske misjonsperiodane.

Vi får vite at kristendommen i ei lang periode var den mest utbreidde religionen i Sentral-Asia. Nedgangstida kom då dei religiøst tolerante kahnane vende seg til islam, vart muslimar og la bort toleransen. Timur (1336-1405) fullførde forfølginga av dei kristne på den måten at han totalt utrydda dei frå dei fleste stadane der dei hadde vunne fofeste i Sentral-Asia. Timurs rolle i utryddinga av kyrkja i Sentral-Asia kunne nok ha vore endå sterkare understreka.

I Kina kan Mingdynastiet ha gjort det same. Då jesuittane kom til Kina på slutten av 1500-talet, fann dei ruiner og andre spor etter den nestorianske kyrkja, men ikkje ein einaste kristen.

Grandhagen gjev grundig greie for kjeldene han har nytta og viser til desse i eit passeleg detaljert noteapparat. Den som ønskjer å trenge djupare inn i stoffet, får såleis hjelp til det.

Han byggjer i stor utstrekning på Samuel Hugh Moffetts omfattande tobindsverk om Asias kyrkjarahistorie: *The History of Christianity in Asia*. Bind 1 kom i 1998, bind 2 i 2005. Heile første bindet pluss kap. 5 i bind 2, som dreier seg om katolsk misjon i Kina i perioden 1583 til Ming-dynastiet fall i 1644, er lagt til grunn.

Når det gjeld dei nestorianske Dunhuang-tekstane og teksta på den nestorianske steinen, som er einaste kinesiske tekstene vi har frå nestorianarane si tid i Kina, nyttar Grandhagen mest Martin Palmers bok, *The Jesus Sutras: Recovering the Lost Scrolls of Taoist Christianity* (Ballantine Wellspring, 2001) som kjelde. Alle desse tekstane stammar frå tida under Tangdynastiet. Her kunne Grandhagen med fordel ha nytta Li Tangs bok, *A Study of the History of Nestorian Christianity in China and Its Literature in Chinese* (Peter Lang, 2002). Denne boka har han tydelegvis ikkje vore merksam på. Li Tang si bok er noko av det grundigaste som er publisert om desse tekstane. Og Li Tang sine omsetjingar av tekstane til engelsk (han har omsett alt) synest å vere betre enn dei omsetjingane vi finn hos Palmer. I tillegg kommenterer Li Tang tekstene i fotnotar der han tek utgangspunkt i dei kinesiske teikna. Li Tang karakteriserer det kanskje mest kontekstualiserte Dunhuang-skriftet, *Book on Mysterious Peace and Joy*, som synkretistisk. Han

skriv at «... the book on the whole sounds very buddhist, although in some places, it reads: "the Messiah says".»

Det synest som at dei eldste skriftene, som vart omsette etter initiativ frå Alopen på befaling frå keisaren, legg ein apostolisk teologi til grunn, men fomlar ein heil del med å finne sakssvarande kinesiske teikn for dei sentrale kristne omgrepa. Det er her «Gud» er omsett med buddhanamnet «Shi Zun». Dei seinare skriftene, fleire forfatta av Jing Jing / Adam på 700-talet, beherskar kinesisken prisverdig godt. Men arbeidet med teiknval for dei kristne omgrepa er langt frå tilfredsstillande fullført. I tillegg går desse skriftene langt i tilpassing til kinesisk religiøsitet. *Book on Mysterious Peace and Joy* endar som nemnt i synkretisme. Samstundes presenterer lovprisingsskriftet *Den nestorianske hymnen*, som Grandhagen siterer i sin heilskap, ein sunn og god teologi. Denne teksta synest å vere ei fri og utvida gjendikting av den syriske versjonen av *Gloria*.

Grandhagen følgjer Palmer og omtalar desse tekstane med den buddhistiske termen «sutra» (sanskrit). Det bør vi ikkje gjere. Teiknet som vert brukt er «jing», som tyder klassisk skrift. Rett nok vert sanskritordet «sutra» omsett til kinesisk med same ordet. Men vi treng ikkje klassifisere desse skriftera som sutra (buddhistiske) av den grunn. «Jing» kan omsetjast til (klassisk) «skrift» eller «tekst».

Boka til Grandhagen har nokre småfeil som konsulenten burde ha oppdaga:

Side 100: *Lun Yu (The Analects)* er nok eit viktigare konfutsiansk skrift enn *Hsiao Jing (The Classic of Filial Piety)*, sjølv om den siste har spelt ei veldig viktig praktisk rolle for korleis ein underordna skal oppføre seg overfor ein overordna.

Side 107: Det kinesiske teiknet for religion er ikkje «dao», men «jiao», og dessutan betyr det eigentleg lære.

Side 124: Luft høyrer ikkje med til dei fem elementa i kinesisk filosofi, men tre gjer det: Dei fem elementa er altså jord, vatn, tre, eld og metall.

Grandhagen fortener mykje ros og takk for denne boka. Den bør vere obligatorisk lesnad for alle misjonsstudentar og alle misjonærar med kurs for Asia.

**FJELLHAUG
INTERNASJONALE HØGSKOLE**

Sinsenveien 15, 0572 OSLO
Telefon: 23232400
Telefax: 23232410
Internett: www.fjellhaug.no
Epost: post@fjellhaug.no

**NORSK LUTHERSK
MISJONSSAMBAND**

Sinsenveien 25, 0572 OSLO
Telefon: 22007200
Telefax: 22007203
Internett: www.nlm.no
Epost: hovedkontoret@nlm.no

INNSYN

FiH Fjellhaug
Internasjonale
Høgskole

INNSYN er et halvårsskrift som utgis av Fjellhaug Internasjonale Høgskole og Norsk Luthersk Misjonssamband. Tidsskriftet skal være et forum for informasjon og meningsutveksling om misjonsstrategiske spørsmål, primært med grunnlag i undersøkelser og erfaringer fra arbeidet på NLMs misjonsfelter. Innsyn vil også orientere om aktuell misjonslitteratur og viktige misjonskonferanser.

Et redaksjonsutvalg drøfter hvordan man skal skaffe tjenlige bidrag og vurderer stoffet som skal være med i hvert nummer. Artikler og andre bidrag bør være korte. De må gjerne vise til fylligere materiale, dersom dette er tilgjengelig. Alle artikler skal være signerte med fullt navn. Redaksjonen utfordrer misjonærer og andre til å sende inn artikler eller foreslå tema som bør tas opp.

Artikler og meldinger til redaksjonen kan sendes til INNSYN, Fjellhaug Internasjonale Høgskole eller til redaktøren, Arne Redse, epost: aredse@fjellhaug.no

Fjellhaug Internasjonale Høgskole gir utdanning i musikk, kristendom, teologi og misjon. Utdannelsen har et dobbelt sikte: Menighetsbyggende arbeid ute på misjonsfeltene og ulike former for arbeid i Norge der kompetanse innen kristendom er tjenlig.

Norsk Luthersk Misjonssamband er en luthersk misjonsorganisasjon som sender misjonærer til en rekke land i Asia, Afrika og Latin-Amerika.